SOUTH-AFRICAN-PUBLIC-LIBRARY
FEB 1955

No. 4—Vol.-LIII

Friday,
28th January, 1955

Registered at the G.P.O. as a Newspaper

Price 6d.

INDIAN OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903

*

Wherever there is lost the consciousness that every man is an object of concern for us just because he is a man, civilization and morals are shaken and the advance to fully developed inhumanity is only a question of time.

—**Albert Schweitzer**.

—o—

To get we must give, to advance we must surrender, to gain we must lose, to attain we must resign. From the nature of things life means choice and selection...... To enter the spiritual contest for an incorruptible crown means one from being and easy pleasure seeker. As of old it is impossible to serve both God and mammon.

—**Rufus Jones**.

*

MAY HIS LIFE BE AN INSPIRATION TO ALL

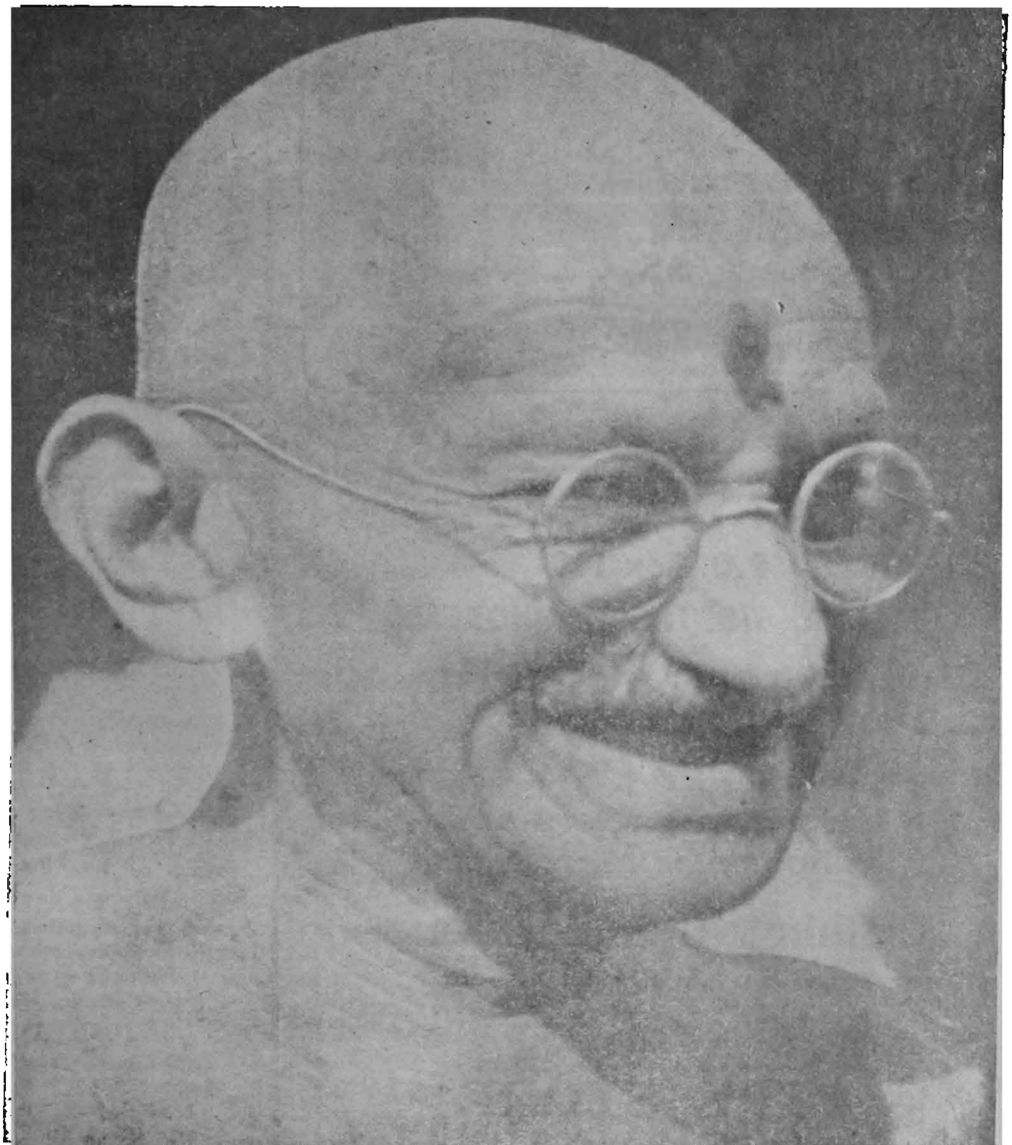

MAHATMA GANDHI

Authority in order to save itself wants to crush freedom of opinion and freedom of association—the two lungs that are absolutely necessary for a man to breathe the oxygen of liberty.

★ ★ ★

I do not believe that religion has nothing to do with politics. The latter divorced from religion is like a corpse only fit to be buried.

Gandhiji.

FOR ...
RUBBER STAMPS
AND
PRINTING
CONTACT ...
STANDARD PRINTING PRESS
GENERAL PRINTERS AND RUBBER STAMP MAKERS

73 BEATRICE STREET, DURBAN.

PHONE 61006. P.O. BOX 2782.
TELEGRAPHIC ADDRESS "QUICKPRINT"

ESTABLISHED 1927

Phone 53. Telegrams 'SOLANKI.'
P.O. Box 208.

Solanki & Co. Ltd.

Merchant & Direct Importers

Extensive range always carried in the following:

Silks, Drapery, Toilets, Perfumes, Curios, Fashion Goods and Jewellery, Wide Range of Indian, Persian and Chinese Carpets.

Stockists of well-known branded Watches.

COPPERBELT PIONEER STORE

Where Quality and Service are Paramount.

Luanshya, Northern Rhodesia.

Telephone 2335. Telegrams 'BRADFORD'

P.O. Box 110

LUSAKA, NORTHERN RHODESIA

BRADFORD CLOTHING FACTORY

Direct Importers and Wholesale Merchants

Clothing Manufacturers

Proprietor RAMBHAI D. PATEL

Branch:

CITY STORE

Cairo Road, Lusaka

Always in Stock:

Piece Goods, Hosiery, Cutlery Enamelware, Stationery, Drapery, Crockery, & Wool.

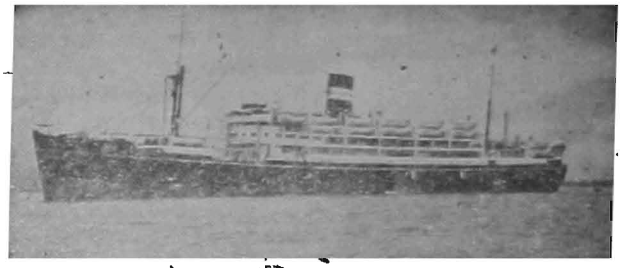

B. I. S. N. Co. Ltd.

S.S. Amra arriving January 29. Sailing February 3. for Bombay
No sailing in the month of March.
S.S. Kampala due 29th March. Sailing 3rd April.

Passengers must conform with the Cholera Vaccination and Yellow Fever innoculation requirements and obtain certificates from their nearest District Surgeon. Innoculation by and certificates from private Medical Practitioners will not be accepted.

FARES : DURBAN TO BOMBAY

First Class	single	without	food	£83—10—0
Second "	"	"	"	55—0—0
Inter-Class	"	"	"	37—0—0
Third Class Bunk				28—10—0

Muslim Special Food £11—10—0 Ordinary Food £4—17—6
Hindu Special Food £10—3—0 Ordinary Food £4—5—6

Bookings for 1st, 2nd, Inter-Class can be effected by communication with us by telegram or letters.

For further particulars apply to—

SHAIK HIMED & SONS (PTY) LTD.

390 PINE STREET, Telephone 20432, DURBAN.
Tel. Add. "KARAMAT."

INDIAN OPINION

FRIDAY, 28TH JANUARY, 1955

Now Malan Has Gone

(Patrick Duncan)

DR. MALAN has retired. Our new master is Mr. Strijdom. What should be the policy that should guide those that wish to see South Africa living at peace with herself and the world, unified, and freed from race discrimination?

The first fact that is of the greatest importance is this: that our side has no military strength, and that our opponents have much. Quite apart from doctrinal reasons for avoiding the use of force (reasons that I believe in, but that do not guide all on our side), it is not expedient to allow the fight to become a war.

I would like to warn those on our side who would like to fight that if they do fight they will be beaten. And they may provoke the partition of this country that some Afrikaner Nationalists would like to see, a partition in which all the industries, mines, railways and good farms will be taken by the Nat. victors, and in which the defeated will be pushed into poor, eroding, hungry Reserves. In a fight on the treeless Highveld, with one side owning all the modern weapons, knowing what it wants, and unafraid, there can be no doubt of the outcome.

I would also like to warn many on our side not to underestimate our opponents. We may think that we have the advantage of numbers. Numbers are of account only with weapons—the weapon of the vote or military weapons. Numbers only count if there is organisation, an accepted leadership. In our situation as it is at present ten men with modern arms would drive a thousand.

Having said that I would say next that on our side we must maintain all the pressure that we can on the evil system under which we live We must act with faith, knowing that we have justice on our side, knowing that the world is with us, knowing that we are probably going to win. We must act knowing that we must maintain all the pressure we are able to, provided that it is based on justice, and provided that it does not cross the line which would enable the fanatics among the Nats. to turn it into war. We have been putting on the pressure lately. There was the defiance campaign. All sorts of well-meaning people deplored it and said "You are estranging your best friends. You are showing ingratitude for all the good that has been done to you." We did estrange people who had been friends A lot of heat was engendered. But now that the heat has gone, everywhere one goes one sees a new spirit of concessions gaining ground among the English-speaking South Africans.

Afrikaner's View

And, as for the Afrikaners, a recent letter to the Afrikaans Sunday paper 'Dagbreek' (of which Mr. Strijdom is an owner) reads:

> "I will vote for the Nationalist Party until we have a republic because I have an aversion to everything which is British. But after that I will vote for the Liberal Party because the eventual result in the Union after all will be equality.
>
> "Apartheid is a good theory but hopelessly impracticable. The sooner we give it up as a slogan to catch votes the better and the sooner we grant the franchise irrespective of colour and remove all other restrictions the sooner will we be able to solve the country's problems. Those who are not satisfied will have to emigrate."

This new spirit is directly due to our side having had the courage to act.

In a small way the same thing happened over the Collins visit. People went about saying that all the good work done by Liberals was being undone, and a lot of people wrote angry letters to the press and abused Canon Collins in other ways. Now that tempers have cooled, what does the Collins visit mean to the average White South African? It is another assurance that White South Africa is out on a limb, that racial oppression in South Africa has not one friend in the entire world, White or non-White. That, plus the steady pressure that has been maintained, is making White South Africans begin to prepare themselves for concessions

Opponents' Difficulties

Now that we have established the need not to underestimate our opponents, let us take a look at our opponents' difficulties.

Their confessed aim is to entrench *baasskap* for ever. Now to do that will need a tremendous political act of will and tremendous strength. Afrikanerdom is not overwhelmingly strong. Where can it look for allies? Not overseas, for *baasskap* is abominated even more than the now shadowy (and perhaps obsolete) *apartheid*. Not in other African territories. Even the Rhodesians, who have most in common with White South Africa, abominated Malan's *apartheid*. How much more will they abominate Strijdom's *baasskap?* The only people to whom Afrikanerdom can look for allies are the English South Africans. Now so long as the struggle remains a political struggle and not a military struggle it is going to be futile for Strijdom to look for allies among the English South Africans. For too long he has shouted that the Afrikaner must be *baas* in his own land, *baas* even over non-Afrikaner Whites. And the English have never taken kindly to having masters. For too long has he proclaimed his aim of a Boer Republic, outside the effete Commonwealth speaking one language, Afrikaans, under a Calvinist God. Where do the English South Africans fit in here? Are they meant to fit in anywhere? Apparently not, when one sees the efforts to separate the White children through forcing them into different schools.

In this lies an enormous contradiction, which will probably make *baasskap* impossible in the end. *Baasskap* means the domination by White over Black. But if White is to dominate Black, then White must be united. Yet most of Strijdom's political energy over thirty years has been expended in a manner to ensure that White will not unite with White. It is now impossible for him to eat thirty years' words—even politicians have their limits—and suddenly pose as the friend and protector of all White sections.

This contradiction lies at the heart of the present Prime Minister's difficulties, and unless he gets some external help he cannot solve it.

The sort of external help that would solve it would be the outbreak of a South African Mau Mau. If that happened it would throw all the Whites who disagree with Strijdom into his camp, trembling with fear, willing to sacrifice everything for physical protection. That is another reason why it would be most unwise for people on our side to think of challenging the status quo with arms.

What action then is open to us? The answer to this question lies clear as crystal in the writings of Mahatma Gandhi. He would begin by warning us to avoid violence *for the right reasons*. Not simply because the other side was stronger, but because violence is a wrong principle, an outdated principle. In our country, where so many different human types must learn to live at peace with each other, there is an even more compelling reason for avoiding violence than existed in other countries. Every act of violence engenders hatred, stimulates the desire for revenge. For every act of violence is injustice againt someone. And what are we fighting against if it is not injustice?

Remember that the cause of the Afrikaners was, fifty years ago, a just cause, that in their heroic struggle against the greatest world power of those days they had the sympathy of the whole non-English world, and of many of the finest Englishmen too. Remember this, and look at their cause today!

Nationalism

Let us avoid nationalism. Nationalism is on the way out. The Germans with Teutonic logic took their nationalism to its extreme logical limit. 'My country' was supposed to be 'right,' even when committing the greatest crimes known to history. Hitler has shown the world that nationalism carried to the extreme is satanism. Why is this? It is because nationalism is egoism. A little of either may be tolerable, and may give self-respect. But a lot of either is intolerable. And an obsession with either is evil. Let us look at our own country as if it were a clinical experiment in national-

ism. All that we need to do is to look at the nationalism that is ruling us today to see that nationalism is no weapon for self-respecting peoples nor for peoples that have to live close to each other in a modern, shrinking world. *"Africa for the Africans—for the Black Africans"* may impress some. But what about the hundreds of thousands of Black Africans living in Europe? What about the 15 million Negroes in the States and Brazil? Are they to be made into racial hostages by an African Hitlerism?

All To Blame

Let us finally avoid hatred. I realise that many will blame me for saying this, but I shall say it nevertheless. It is not only Strijdom, not only the fanatical Nats., who are to blame for the mess that we are in. Every human being in South Africa is to blame, in greater or in less degree. We are to blame because we draw our food and drink from this country, and if we mean what we say when we say the whole system is unjust, then we are drawing our nourishment from an unjust system. Even the most oppressed among us, the poorest, still has the opportunity to leave, or to place his own body in the path of the evil juggernaut and do his little bit to stop it. Those of us who do neither of these acts are in some way responsible for the evil system in which we live. I do not of course equate the guilt of all—some have actually taken the food away from little school children, on the grounds that because a Black child sleeps much it does not need food in the same way that a White child needs it. Ghastly crimes are daily reported to have been committed by the powerful on the voiceless, and the courts of the land do not punish equally. There is probably more injustice, and a higher proportion of unjust people in our country than anywhere else in the world. But it does not detract from the truth: And that is that we are all partly responsible.

As this is so we have no right to incite hatred against even the most guilty. There are two main reasons Firstly in inciting hatred against the guilty we are inciting against ourselves, who are guilty. Secondly, are we quite certain that if we were in the boots of the person whom we hate we would behave any differently? To those who say they hate the Nats, I would ask would you, if you had been born a Nat. behave any differently? If not, then keep quiet, and do not poison our common well

Having said this, I would end by saying that we must take our courage and set our steps in the direction of freedom, treading the same path that Mahatma Gandhi trod. If people have to die, then let us not be afraid to die. Let us live our whole lives concentrating on this end. Do not let us waste our substance in other things. If enough people set their hearts on making this country into a free place, in which the government loves all with the same love, whatever their race, and if enough are able to look Evil in the eye without flinching, then freedom is truly near.

Father Of The Indian Nation

WHAT an irony of fate it is that on January 26 India should be celebrating with all the pomp and pageantry her Republic Day and four days later go into mourning over the loss of her most illustrious son Mahatma Gandhi—the father of the nation. He was born to free India from bondage, he lived for that and having brilliantly completed his task he disappeared. He is now in the celestial world shining as one of the brightest stars and is watching over us with his gentle eyes and smiling lips. If we who mourn his death are truly sincere, we shall not betray him by using his name only to suit our purpose but shall try prayerfully to follow in his footsteps, for that alone is the way to real and lasting peace in the world Peace vanished from the world when the first world war began. It has gone farther and farther away ever since. There are no signs of it anywhere. The world is searching in vain for it. It will not come unless we shed all false pride and humble ourselves to dust. Mahatma Gandhi was the only man who was able to command the respect and discipline of four hundred million people and was able to subdue the greatest empire of the world not by physical might but by humility and his willingness to suffer the blows of his opponent without raising a finger. The British Prime Minister, Sir Winston Churchill, his deadliest enemy, quenched his anger by calling him "the naked Fakir" which indeed he was and as such he went to pay obeisance to the King. Such was the power of his non-violence. And that came to him through his unshakable faith in God and his spirit of forgiveness. That was vividly perceived in his last act when he fell at the brutal hand of his assassin. By his very life Mahatma Gandhi has taught the world the futility of war and that love and not hate can alone solve the problems that are baffling it. But as fate would have it the world is not ready to learn that lesson even though its blunders are causing untold damage both to life and property. And we in this country, who swear by him and by what he stood for, are we faithful to him? Let each one of us holding responsible positions in our community search our hearts and we shall be found wanting. Therefore on this fateful 30th day of January when we remember him and think of him let us pray for the grace of God that He may guide us to be loyal to one whom we regard as the father of the Indian nation and give us strength and wisdom to truly follow in his footsteps.

NOTES AND NEWS

India Republic Day

WEDNESDAY, January 26, was celebrated in India and throughout the Indian world as India's Republic Day and felicitations and blessings were sent from all over the world to India's Prime Minister, Mr. Nehru. Every Indian is proud of the fact that with all the trials and tribulations through which she has been passing and notwithstanding her many weaknesses, India is on the forward march and not only is she making headway in every field in her own domain but she is undoubtedly the one country to which the Western and the Eastern world is looking to for solving its intricate problems by peaceful means. She therefore holds, much to the envy of South Africa, we are unhappy to have to say, an international reputation. May God's blessings be showered upon her that she may shine like the star of the East. All peace loving people are eagerly looking for peace on earth and goodwill to mankind.

Our Leading Article

At our request Mr. Patrick Duncan has very kindly sent us a thought-provoking article on the present political situation which we are proud to publish as our leading article of this issue. We commend it to all our readers and trust that the leaders of our community in particular and the non-Europeans in general will benefit by it.

S.A. Not Invited To Afro-Asian Talks

The Minister of External Affairs, Mr. Eric Louw, replying to a question by Senator L. Byron (U.P.) in the Union Senate said the Government had not been invited to send delegates to the Afro-Asian Conference to be held in Indonesia next April. The Minister said the Government would not send observers to the conference. The Minister of the Interior, Dr. T. E. Donges, replying to another question by Senator L. Byron, said that since March, 1954, no application to enter the Union had been made by or on behalf of any members of the United Nations Good Offices Commission which was appointed to study the racial situation in South Africa.

Motion On Apartheid

Senator W. G. Ballinger (Natives Rep.) gave notice in the Senate that he would move on February 1:

"That in view of the fact that (a) the policy of Apartheid of this Government and its immediate predecessors has been found impracticable and therefore impossible to apply as a policy of government, save as a check to the legitimate aspirations of the African and other non European sections of the population; and

"(b) All efforts of the Government to implement this policy continue to create an increased state of tension between all sections of the country; and, moreover as

"(c) This policy is not in accordance with the wishes of an overwhelming majority of the people whose views have been ascertained through election of representatives to Parliament

"This House is of opinion that it is therefore imperative that the future of the country should now be planned on the basis of the 'four freedoms' adopted by the United Nations Organisation for the development of 'backward nations,' and for advancement towards universal peace and understanding of all nations."

THROUGH MALAN'S AFRICA

By Robert St. John (Gollancz) 13/6

(C. W. M. GELL)

"WHAT'S this? Another book about South Africa by a journalist who's spent a fortnight in the country?" Well, yes. In a sense it is something of the sort. But, after all, what matters is not the length of his residence, but the accuracy or otherwise of his observation. By this test Mr. St. John deserves the bonus of extra sales which should accrue from the prolonged retention of his book by our Customs Dept.

Not everyone will agree. Many will echo the angry words of the Transkei storekeeper. But some will recognise the truth of Mr. St. John's earlier remarks that our hypersensitivity to criticism derives from a feeling of desperation that practically no one in the world agrees with our prejudices and policies. And we so ardently desire to be "accepted," to "belong"—*and* to retain our privileges and position, of course.

Mr. St. John's method is the "Human interest" approach, telling the story through incidents and interviews. This has the disadvantage for serious students that he often seems to break off the narrative before quite reaching the kernel of the matter. But one cannot have it both ways. If he has not attempted to provide final answers to all our problems, he is less open to the charge of being an "interfering know-all." And the personal narrative approach does make for easy reading with minimum demands on his audience. If this secures him wider circulation both here and in America, it will please those who like to see light thrown on dark corners and issues examined objectively, as they actually present themselves to those affected; not as they are thought to be, but aren't, by those who "know." A man who is ignorant and admits it can be reasoned with. Our most intractable human problems are caused buy utterly unrealised ignorance on the part of so many of us.

Sometimes, as in the case of the tearoom proprietress at Tsolo or the zoo attendant in Johannesburg, one suspects the author of exaggerating. But enough similar incidents are reported in the press or reach the ears and eyes of the attentive to compel the admission: "Yes, it *could* have happened like that." Mr. St. John was here during the 1953 election and correctly discerned that differences on issues of colour between Nationalists and U.P., where perceptible, were those of degree, not kind. I fear nothing in the recent Bloemfontein decisions would tempt him to change his mind. Rather would he be likely to agree with the wag who declared that, instead of "substantial steps forward," all the U.P. has given us is "running on the spot."

Mr. St John does not admire some of our manners, the behaviour of some of our policemen or the discrepancies in the punishments awarded to white and non-white in our magistrates' courts. He calls our racial attitude "a disease," for which opinion (independently reached) Canon Collins was severely taken to task. He explodes a number of popular fallacies—about our failure to exterminate our Africans being due to greater humanity than was shown to the Red Indians or Australian aborigines, about the importation of our "coolies," about the 1949 Durban riot and the 1952 riots in Port Elizabeth and East London. The account of the last two disturbances is as sane and balanced as we are now likely to get, and is possibly one of the main reasons for the Customs' protracted scrutiny.

Mr. St. John does not have much time for the fatuous proposition that it took 2,000 years of "civilisation" to produce us whites—such as we are—and the Africans cannot be expected to close the cultural gap in a lesser period. He thinks it arguable that in South Africa we have some civilisation but little culture. Coming from the citizen of a country which the French accuse of passing from barbarism to decadence without the intervening stage of civilisation and in which racial violence is almost exclusively the prerogative of white people, these are not judgments we can afford to disregard.

He describes anecdotally the failure of Christianity to live out its ethic in practice; the intellectual confusion between a "civilisation" which is white but not Christian, or which should be Christian but then cannot be exclusively white; the basic dishonesty in the complaint of some about "ingratitude" for what has been quite wrongly considered as "white selflessness," but which has often (not always) been a particularly pernicious form of moral or devotional selfishness. The tragedy of all Africa today, to which Mr. St. John rightly sees South Africa as the key, is the gulf of distrust between white and non-white. Few of us realise just how wide and deep and growing is that gulf. We might read with profit the author's three pages on the mental attitude of the politically conscious Africans.

Finally, as a comment on Mr. J. de Klerk's uncouth description of Mrs. Pandit as "daarde oud koelie-meid," I like the remark of an Indian waiter in Durban: "When she makes a speech these Dutchmen around here have to get out their dictionaries."

BOOKS FOR SALE

Satyagraha In S.A.
—By M. K. Gandhi 15/-

A Gandhi Anthology
—By V. G. Desai 9d

Bapoo's Letters To Ashram Sisters
—By Kaka Kalelkar 2/6

The Wit And Wisdom Of Gandhi
—By Homer A. Jack 22/-

Which Way Lies Hope
—By R. B. Gregg 2/-

Gandhi And Marx
—By K. G. Mashruwala 2/3

Obtainable from:
'INDIAN OPINION,'
P/Bag, Phoenix, Natal.

LATEST HINDUSTANI RECORDS

Anarkali	6 Records	£2	6	6
Albela	6 "	2	6	6
Amber	6 "	2	6	6
Afsana	5 "	1	18	9
Deedar	5 "	1	18	9
Aan	5 "	1	18	9
Sagai	5 "	1	18	9
Sangeeta	5 "	1	18	9
Tarana	5 "	1	18	9
Boot Polish	4 "	1	11	0
Pooja	3 "	1	3	3
Dastan	5 "	1	18	9
Awaara	5 "	1	18	9
Saqi	5 "	1	18	9
Baazi	4 "	1	11	0
Daag	4 "	1	11	0
Hamlog	4 "	1	11	0
Jaal	4 "	1	11	0
Poonam	4 "	1	11	0
Surajaseen	4 " 8 parts	1	11	0
Anhonie	3 "	1	3	3
Naujawan	3 "	1	3	3

We have large stocks of the following QUAWALI RECORDS, Pankaj Mallik, Kanchwala, Shaiklal Ismail Azad, Yusuf Azad, Kallan Khan, Talat Mahmood, Ebrahim Ekbal and others.

Single Records at 7/9 postage and packing extra.
C.O.D. Orders accepted throughout the Union and Rhodesia.
Cash Orders Only accepted for Portuguese East Africa.

We are Agents of FILM INDIA in English
Single Copies at 7/9 each. Postage Free.
Yearly £4—0—0, postage free.

AZAD CAFE

11a Kort Street, (First Floor,) Johannesburg
P.O. Box 3379, Telephone: 33-8583,
JOHANNESBURG.

DHIRUBHAI P. NAIK

Travel, Insurance & General Agent

Book with us for your travelling by Air, Sea or Land either to India or to any part of the world.

All types of Insurance—Life, Fire, Burglary, Riot, Storm, Accident, Plate Glass, etc.

Consult Us Free of Charge For Your Income Tax, Persona Tax, Writing Of Your Books, Trade Licences, Revenue Clearance Certificate, Passports And Immigration Matters.

Representative: **National Mutual Life Asso. Of Australasia, Yorkshire Insurance Co. Ltd.**

Telephone: 33-9033. 29a Commissioner Street, JOHANNESBURG.

RECONCILIATION NOTES

(REV. A. W. BLAXALL)

ON the sixth of January the first biennial meeting of the South African Fellowship of Reconciliation was held at St. Benedict's Retreat House, Rosettenville, near Johannesburg. Twenty two members and associates were present from many parts of the Union, the chief gap being that no one from the Cape Town group found it possible to attend.

During January 1953 a similar meeting was held in Capetown but on that occasion it was attended by people whose membership was linked directly to the international office in London. A conviction was unanimously expressed that the scattered members in South Africa would be strengthened in their witness if linked together by a simple form of organization. A draft constitution was drawn up and subsequently submitted to the international office to see if it conforms with Fellowship constitutions in other countries. Three honorary officers were appointed, namely, Chairman: Rev A. W. Blaxall of Roodepoort; Secretary: Mrs. E. Elder of Stutterheim; Treasurer: W. S. Lean of Johannesburg.

Now that two years have passed it is heartening to report signs of progress. Inevitably a few members have left, mainly because they have moved to Rhodeaia or overseas. But new members have joined showing a small gain, among them being a few Africans. The meeting was reminded that the influence of this Fellowship cannot be gauged by the number of members as many people wish to be in association for a long time before deciding that they can sign the membership pledge.

The basis of the fellowship is the stand known as pacifism. But as the chairman pointed out in his opening remarks to confine the pacifist attitude to military action is unreal, and also of little meaning to a large section of our population who are entirely excluded from the provisions of the Defence Act. "Pacifism," said Mr. Blaxall, "has a very positive aspect in its struggle against every form of ignorance, fear, unjust discrimination, in fact everything which produces the conditions that breed strife and war."

The draft constitution was submitted to the meeting and adopted with a few minor alterations. Copies will shortly be ready together with a four page leaflet describing the Fellowship in Zulu, Sotho, Afrikaans and English Copies can be obtained from the hon. secretary, The Manse, Brownlea Street, Stutterheim, C.P., or the chairman, P.O. Box 81, Roodepoort.

Messages of goodwill were read from the Rev. J. N. Sayre, and George Houer, both of New York; Percy Bartlett, international secretary; Patrick Duncan and A. J. Luthuli.

A notable visitor was Manilal Gandhi who said that for very many years he has been in touch with the Fellowship, as was his distinguished father in the days of his struggle for freedom and justice in India. Mr. Gandhi made valuable observations on the scope of work open to the Fellowship in South Africa, and asked a question about the membership pledge which it has been decided to submit to the international office for clarification.

A very special message was brought from overseas by the Rev. J. J. Buskes of the Dutch organization known as "Kerk en Vrede." Mr. Buskes is a minister of the Dutch Reformed Church in Amsterdam, and during the German occupation of Holland in world war II endured both imprisonment and internment for his share in the determined resestance which was made to some measures practised by the Nazis, especially their inhuman treatment of the Jews. Since the cessation of hostilities Mr. Buskes has been actively engaged in various movements for a just and lasting peace, and in August 1953 attended the annual conference of the international Fellowship of Reconciliation which was held in Dortmund, Germany.

South African members of F.O.R. were represented at that meeting by Dr. and Mrs. Muir Grieve of Cape Town who found much interest and concern for human relations in Africa, more especially the Union. Dr. Muir Grieve rightly said that uninformed overseas comment is much resented by many South Africans, and a reasonable assessment of our problems and hopes can only be obtained by an unhurried visit.

The F.O R. committee thereupon offered to arrange for one of their members to visit South Africa as the guest of the local members. The offer was accepted and Mr. Buskes obtained permission from his Church to devote 3 months to such a study. Unfortunately during 1954 our friend was seriously ill, and only now has it become possible for him to be with us. He arrived by air on the 4th January and will leave by boat on the 22nd March. During that time he will tour the country but does not wish to address large meetings As he says he is here to learn, and to share with us Christian experiences. This will best be done by conversations and group discussions which are now being arranged. Until the end of January our visitor is accepting no invitations During February he will be in the Transvaal, and then travel to Cape Town via Natal, the Transkei, and the Eastern Province. A list of his dates can be obtained from the secretary or chairman at the address given above. A link of this nature should prove of inestimable benefit to ourselves and our friends overseas—indeed it may well prove to be the way by which the Fellowship of Reconciliation will find the particular contribution it can make in the tangled scene of our human relations.

A MAN AND HIS BOOKS

THE KALLENBACH LIBRARY GOES TO ISRAEL

(By SYDNEY BERG)

[The late Mr. Hermann Kallenbach's name is well-known to the Indian community. He was the closest associate of Mahatma Gandhi and a Trustee of the Phoenix Settlement. His services to the Indian community during the historic Passive Resistance struggle under the leadership of Mahatma Gandhi, during 1907-1914, are well-known. Mr. Kallenbach gave £300 to Phoenix Settlement to establish a library of books on and by Mahatma Gandhi—Ed. I.O.]

THE Hermann Kallenbach Library is on its way to Israel, where it will find a permanent home at the Hebrew University in Jerusalem. The books—a magnificent collection of over 5,000—have been devotedly catalogued, packed and despatched by Mrs. H. Lazar as a labour of love. The late Mr. Kallenbach, who died on 22nd March 1945, conceived the idea of presenting his library to the Hebrew University some years before the Second World War, and made provision for the gift in his Will. The University will be greatly enriched by the acquisition of the Kallenbach Library. For it is not merely an outstanding collection of books; it embodies, as far as a library can, the life-long search of an unusually sensitive, humane and honest mind for ultimate truth.

The late Hermann Kallenbach was born in Lithuania in 1871. Educated in Germany as an architect, he settled in South Africa in 1896. In 1904 he met Gandhi in South Africa, and the two men, kindred in spirit, became devoted friends for the rest of their lives. For eleven years, until a train of circumstances set up by the First World War separated them, Gandhi and Kallenbach lived in closest association in South Africa. Kallenbach joined the passive resistance campaign, shared Gandhi's imprisonment in Volksrust in 1913, and it was on Kallenbach's farm—"Tolstoy Farm"—that the destitute wives and children of the passive resisters found shelter.

This period was not an episode in Kallenbach's life; it was part of a life-long search for beauty and truth. His library reflects that search; in his insatiable spiritual hunger, Kallenbach's mind ranged from classical antiquity to modern times, from East to West. On his book-shelves the mystical hymns of Orpheus, the Bible, the Bhagavad Gita, the Buddhist classics, the "Shi King," stand side by side with Dante, Shakespeare and Goethe, demonstrating the spiritual unity of Man. A surprisingly complete collection of English literary classics is matched by a comprehensive selection of books in German. Mystics like Jacob Boehme and Swedenborg stand cheek by jowl with Freud and Jung. St. Thomas Aquinas and Albert Schweitzer rub shoulders with Lenin and Trotsky. Bunyan and Bacon, Luther and Prince Kropotkin, Ignatius Loyola and Tolstoy—whoever have single-heartedly sought for the ultimate verities of life are represented, no matter what period they lived in, no matter how divergent their characters and views. Kallenbach's questioning mind ignored the formal boundaries to knowledge set by the pedants: Literature, History, Religion, Philosophy, Psychology and Science—he ranged through them all.

A tireless seeker for truth Kallenbach certainly was—but he was not in any sense a mere student. He *lived* his philosophy. To the superficial view he was an ascetic—a vegetarian, a man who believed in the virtues of physical labour, who liked to live life hard. But essentially, his asceticism derived from a

proper understanding of the value of the body—an instrument which, like the mind, must be kept keen and undefiled. He was spiritual, but his spirituality comprehended the physical. He was practical and successful in his profession, and in later years accumulated a considerable fortune; but his practicality transcended the material.

For most of his career, Hermann Kallenbach was largely divorced from Jewish life and thought. His affection for his people was warm; but he did not find—scarcely sought—the answer to his spiritual problems in Judaism; nor did he associate himself intimately with the Jewish community. In the latter years of his life, he underwent a change, and came to understand and cherish the Zionist ideal. It was characteristic of the man that he never failed to put into practice the implications of his beliefs; when he died he left the bulk of his fortune for the benefit of Israel. In monetary terms, the Kallenbach Library is a small part of that bequest, but it was the only dear possession of a man who set little store in possession, and in bequeathing his library to Israel, Hermann Kallenbach showed how closely his soul had become knit with the soul of his people.

MRS. VIJAYALAKSHMI PANDIT

A LIFE OF PUBLIC SERVICE

MRS. VIJAYALAKSHMI PANDIT was born in 1900 in an illustrious family. Her father, Pandit Motilal Nehru, was a distinguished lawyer and a close associate of Mahatma Gandhi. He was twice elected President of the Indian National Congress, and from 1923 up to the time of his death in 1931 occupied the distinguished position of Leader of the Opposition in the Central Legislative Assembly. Mrs. Pandit was his second child, the eldest being Jawaharlal Nehru, the Prime Minister of India.

Mrs. Vijayalakshmi Pandit

Mrs. Pandit was given the maiden name of Swaroop, meaning "beautiful one." The name Vijayalakshmi (Goddess of Victory) was given to her when she married Ranjit S. Pandit, an eminent Sanskrit scholar and barrister.

Although brought up in the cloistered surroundings of a rich and enlightened Brahmin home, Vijayalakshmi had all the freedom within the reach of any Western girl. In the aristocratic traditions of the time, she was entrusted to the care of an English governess and educated privately at home, except for a few years spent in Switzerland.

Very early in life she imbibed the spirit of the political awakening that was then sweeping India. So when Mahatma Gandhi sounded the call for freedom, Vijayalakshmi at once forsook the comforts of a luxurious home for the rough and tumble of an active political struggle. She spent altogether two years and nine months behind bars, over three periods of sixteen, seven and two months respectively.

Even though Mrs. Pandit did not have an informal schooling, she is the only Indian woman and perhaps one of the few women in the world today to lay claim to as many as eight honorary degrees of Doctor of Law or Doctor of Philosophy from various well-known universities of the world. Allahabad University was the first to confer a doctorate on her for "services she had rendered to the people of the country in the struggle for freedom." These services included the outstanding work done by her many years ago as first woman member of the Allahabad City Corporation and as the Chairman of its Education Committee. The other seven degrees were conferred on her, among others, by Howard University, the Wellesley College, the West Virginia State College, Washington University, St. Louis, New York University and the University of Oklahoma, in the United States.

Besides honorary doctorates, Mrs. Pandit has been honoured with many citations in the United States, including the "Outstanding Woman of the Year," "The Motherhood Award," the Statute of William Penn from the Penn Club, an award by the West Virginia Commission for Human Rights, the African Methodist Episcopal Zion Church and the National Council of Negro Women.

In 1936, when the Indian National Congress agreed to accept office in the provincial governments, Mrs. Pandit was the first Indian woman to be appointed a Minister in the State of Uttar Pradesh (then United Provinces). She took charge of Local Self-Government, Health and Education. As a Minister she improved civic administration in the Province, enlarged the number and scope of maternity and child welfare centres and took keen interest in education.

She had her first experience of an overseas assignment in 1944 when she was sent to the United States to represent India unofficially at the San Francisco conference when the United Nations Charter was being written. On behalf of the India League of America and the National Committee for India's freedom, she submitted to the San Francisco Conference a memorandum calling for "an immediate declaration of India's independence." She also attended the Pacific Relations Conference at Hotsprings, U.S.A., as leader of the delegation appointed by the Indian Council of World Affairs.

In 1946, 1947 and 1948 she was leader of the Indian Delegation to the United Nations and was largely responsible for securing the support of the U.N. in the cause of Indians in South Africa.

In 1952 and 1953 she was again appointed head of the Indian delegation to the U.N. She was thus the first woman to lead a national delegation to that international body.

She was India's Ambassador to the U.S.S.R. during 1947-49 and Ambassador, U.S.A. and Mexico, during 1949-51. She was elected President of the U.N. General Assembly during its Eighth Session in September, 1953.

While in London, Mrs. Pandit will also be concurrently accredited as India's Ambassador to Ireland.—'India News.'

	per bag of 200 lbs.	@
Chana Dhall	"	£9/11/8
Toowar Dhall	"	10/0/0
Masoor Dhall	"	9/3/4
White Rice	"	7/10/0
Whole Chana	"	6/-/-
Whole Toowar	"	4/-/-
Whole Masoor	"	6/10/0
Delhi type Rice	"	9/3/4
Patna Type Rice	"	8/6/8

TERMS CASH WITH ORDER.
IMMEDIATE DELIVERY.

UNITED MILLING INDUSTRIES COY.
19,21 Commissioner Street,
Johannesburg.

FARM PRODUCE

We are cash buyers of all types of FARM PRODUCE. Forward samples together with quotations to:

AISEN SOUTH AFRICA (PTY.) LIMITED
111/3 Macosa House,
17 Commissioner Street
P.O. Box 11012. Phone: 33-8921
Johannesburg.

Bankers: BARCLAYS BANK D.C. & O.

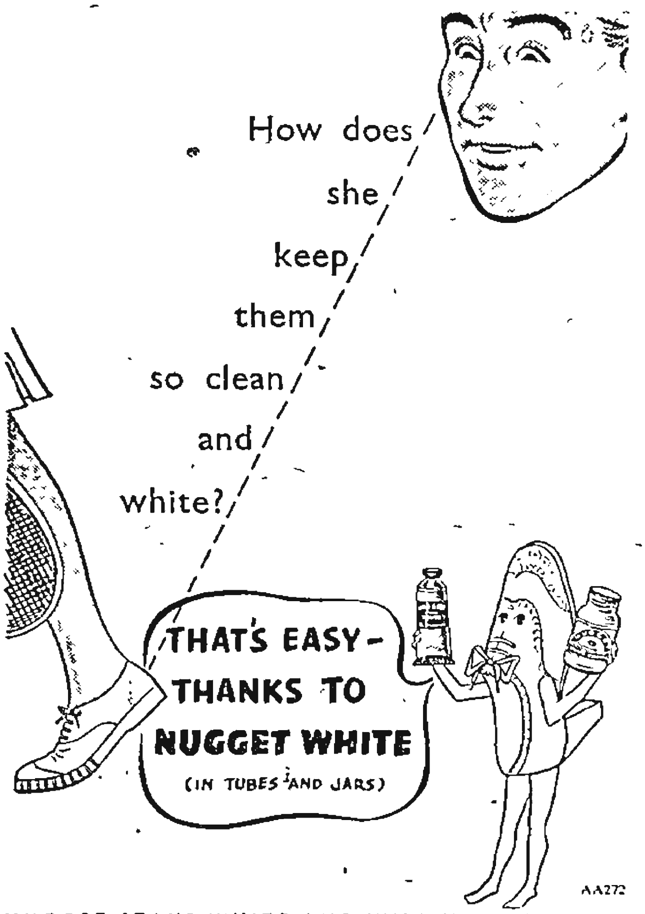

NUGGET STAYS WHITE AND WILL NOT RUB OFF!

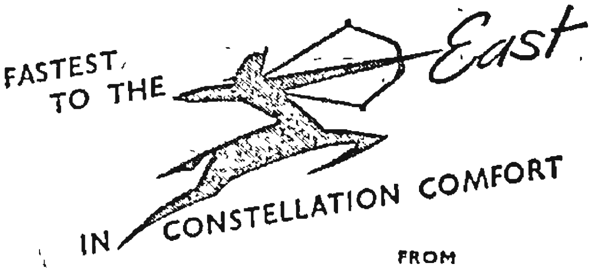

FROM

NAIROBI

TO KARACHI OR BOMBAY

AIR-INDIA

International

with quick connections for

CEYLON HONGKONG JAPAN

South African Representative: 95 Salisbury House Smith Street, DURBAN. P.O. Box1955.

News the other papers don't print is to be found each week in

PEACE NEWS

World news—events in Africa, Asia, America, Europe—news of constructive peacemaking; race relations; progress towards a non-violent society.

Obtainable by air-mail each week from Britain at 50s. 6d. per year; sea-mail 21s.; 4 weeks trial subscription (sea-mail) 2s. 6d.

South African representative:

ELLA B. ELDER

Brownlee Street, Stutterheim, Cape.

London office:

3 BLACKSTOCK ROAD, N. 4

BOOKS FOR SALE

UPANISHADS FOR THE LAY READER —C. Rajagopalachari	6	0
VEDANTA THE BASIC CULTURE OF INDIA —C. Rajagopalachari	5	6
BHAGAVAD GITA—Abridged and explained by C. Rajagopalachari	4	0
INTERNATIONAL SHORT STORIES —The best from 23 countries	17	6

Obtainable from:

INDIAN OPINION,
P. Bag, Phoenix, Natal.

BETEL LEAVES (PAAN)

When ordering Betel leaves don't forget to write direct to the growers.

Any quality and quantity at wholesale prices.

A square deal all the year round.

A trial will convince you.

Don't hesitate to write to:

COTTONLAND BETEL LEAVES GROWERS CO.

P.O. Box 7, Verulam, Natal.

BOOKS FOR SALE

Key to Health—Gandhiji	1	6
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Cleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhi—N. Bose	10	0
Public Finance and Our Poverty Gandhiji	3	0
Hindu Dharma—Gandhiji	8	0
Bhoodan Yajna	2	0
Sardar Vallabhbhai Patel (Vol.1)—N. D. Parekh	15	0
The Diary of Mahadev Desai—V. G. Desai	12	0

Obtainable from:

C/O INDIAN OPINION,
P. Bag, Phoenix, Natal.

A MASS PSYCHOSIS

"IT is customary for Europeans in South Africa to think and speak of the Union as being divided into "European Areas" and "Native Areas," the latter being the Native Reserves and Released Areas under the Native Land Acts of 1913 and 1936. It is an extraordinary phenomenon of mass psychosis that this type of illusion should persist in the face of the patent fact of the dependence of a unitary economy on African labour, of the dependence of the population of the "Native Areas" on employment in the "European Areas," and that more than half the African population live permanently on the so-called "European Areas," greatly outnumbering the European inhabitants and possessing no rights of residence or property in the "Native Areas." These words were used by Adv. D. B. Molteno, Q.C., on the afternoon of 19th January, when addressing the annual Council meeting of the S.A. Institute of Race Relations in the Cathedral Hall, Capetown.

Adv. Molteno pointed out that the central and local authorities were equipped with powers to deny to the African any right, enforcible by means of an order of the courts, to acquire property, carry on independent economic activity, or freely to seek and take up employment in an urban area. The various types of regulations under Urban Areas legislation denied to the African the *right* of residence, even in a Native village, and made such residence dependent on the exercise of an official discretion. Family misfortune, such as unemployment, might involve ejectment from a location, and this, since there existed no right of residence elsewhere, could mean ejectment from the urban area.

The effect of Section 10 of the Urban Area Act is not only to deprive the African of all right of residence in an urban area but also to deny him freedom of movement not only from country to town but from one town to another. Hence an African, who, by virtue of birth or long residence coupled with steady employment, has acquired a precarious and qualified right to residence in a particular urban area, may not, as of right, move to another and take up residence there. If he does so by virtue of the permission of the local authority of the latter area, he may not take his wife with him, if the Governor-General has conferred upon the local authority the powers specified in Section 23 (1) (d) of the Act, except with permission of the local authority and of the Magistrate of the district from which he has moved.

The Urban Areas Laws likewise deny to the African the fundamental human right to earn his living by using his powers and talents in the most advantageous manner.

Things In General

Ban On Entry Of Wives And Children From India

"With the promulgation of the Immigrants Regulation Amendment Act, 1953, prohibiting the entry of wives and children from India and Pakistan, another black spot has been added to the many black spots that are to be found on the Statute Book of the Union of South Africa," says a statement issued by the Natal Indian Congress.

"This law," adds Congress, "prohibits South African Indians from bringing into the country their wives, if the marriages were contracted after the tenth day of February 1953. The South African and the Natal Indian Congresses made their stand abundantly clear when this measure was introduced in Parliament last Year. Although the law has just been gazetted it has come into force with retrospective effect and already it has brought in its wake much misery and suffering.

"This law like so many other laws passed by the Nationalist Government make deep inroads into basic freedom of the individual. Why should not an Indian have the right to marry outside South Africa and bring his partner into the country? By enacting this law the Nationalist Government has shown its callousness and disregard for human considerations.

"It is legislation of this type which brings our country into International disrepute. Let Mr. Eric Louw and Mr. Strydom realise that it is not what the so-called 'agitator' says which has made the Union a pariah among free nations of the world, but the Government's legislative and administrative actions which clearly show that apartheid and segregation are put into effect in order to keep the non-European peoples in subjugation for all times."

N.I.C. Condemns Population Registration Act

"The Natal Indian Congress condemns the Population Registration Act as an apartheid measure which will be used further to oppress the non-European people of the Union in particular," says a statement issued by the Natal Indian Congress.

"This law," says Congress, "will extend the operation of the pass laws to the Indian, Coloured and European sections of the South African population so that they will have to carry documents as the Africans have to do today. As the pass laws have shown, their administration in the hands of an unsympathetic police force has led to a great deal of unnecessary tension in the country. While it is true that Europeans will also have to carry the identity cards, in the administration of this law the greatest sufferers will be the non-European people.

"Instead of abolishing the pass laws which are making criminals out of hundreds of thousands of African people, the Nationalist Government is now seeking to impose the pass laws on the rest of the country's population. We condemn this law *in toto* and wish to declare that there will be no place for such a law in a truly democratic South Africa.

"The progressive forces within the country must show their united opposition to this measure. The South African Indian Congress, the African National Congress and the Congress of Democrats are all united in condemning the Act and these bodies will in due course make their further views known on this matter.

R. VITHAL

Bookkeeper, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No 213 Macosa House, Second Floor, 17 Commissioner Street, Ferreirastown, Johannesburg. 'Phone 33-1654.

HINDU DHARMA

By— M. K. Gandhi

Price 8s.

Obtainable From:

'Indian Opinion,'

P. Bag, Phoenix. Natal.

Death Of Mr. V. J. Thakker's Mother

The death after a brief illness at the age of 65 took place on Tuesday night of Mrs. T. P. Devshi, widow of the late Mr. T. P. Devshi, at her residence at 72 Victoria Street. The late Mrs. Devshi had a winning personality and was well-liked and respected by all who had come in touch with her. Especially among the Gujarati section she played a part of mother to the young and adviser in all practical matters to both young and old. She leaves a gap among the Gujarati women not easy to fill. She leaves behind Mr. V. J. Thakker, her nephew but who was like her own son, a grand son and grand daughters and a large family to mourn her sad loss. The funeral which took place at the Stellawood crematorium on Wednesday at 12 noon was attended by a large number of people representing all sections of the community. The last rites were performed by Pandit Nardev Vedalankar. The deepest sympathy of his many friends and well-wishers will go out to Mr. V. J. Thakker and his family in the great loss sustained by them.

Thanks

Mr. V. J. Thakker wishes on his own behalf and on behalf of all the members of his family to express through these columns his grateful thanks to all those who have kindly sent floral tributes and conveyed message of condolencea nd have come in person to express their sympathies on the very sad occasion of the demise of his beloved mother.

STUDY

through The School of Accountancy will be your greatest investment towards success in a well-paid business career. Your enquiry

BRINGS

you a FREE 72-page book "The Direct Way to Success", with details of The School's Postal Courses, which include Accountancy, Secretaryship, Costing, Banking, Municipal Service, Building Societies, B.Com. Degree. The

SUCCESS

of thousands of men holding top executive positions in business originated in The School's successful methods of teaching, founded on 44 years of practical experience.

45 Years Successful Educational Service.

The School of Accountancy

ACCOUNTANCY HOUSE, 134 FOX ST., BOX 4592 ( ), JOHANNESBURG. Also at: Box 2918, Cape Town; Box 1865, Durban; Box 95, Ladysmith, Natal

(z)

INDIA LETTER

(From Our Own Correspondent)

Bombay, January 6.

MORE than 1,000 candidates have filed nominations for 196 seats in the Andhra Legislative Assembly. The general elections are to take place early next month. More than half the number of contestants are independents, including scores of dissident Congressmen, who have resigned from Congress and are seeking election against the official United Front candidates.

Congress is contesting about 139 seats, the Krishikar Lok Party about 40 and the Praja Party, the third constituent of the United Democratic Front, the remaining 20 odd seats. The principal challenge to the United Front comes from the Communists who have put about 175 candidates in the field. The other parties in the arena are: the Praja-Socialists, who are contesting about 65 seats, the Jan Sangh, in the run for 8 seats, the Schedule Caste Federation, with candidates for 25 seats, and the Communist Unity Centre, composed entirely of ex-Communists, which is putting up a token fight for six seats.

The Communists have not entered into any electoral alliance. The Praja-Socialists have an understanding with the S.C.F.

Many influential Congressmen, including Shree B. Kurmanna, joint secretary of Andhra Pradesh Congress Committee, many office-bearers of District Congress Committees and some former members of Andhra Assembly have resigned from the Congress in protest against the electoral alliance with the Krishikar Lok Party and the Praja Party.

Both the Congress and the Communists are concentrating all their strength to win the coming election, which has become important nationally and internationally, as a testing ground for the Communist strength in South India. Communists have brought jeeps, motor cars and other vehicles and are spending a lot of money over propaganda. Nobody knows from where the Communists have brought so much money. Andhra had been a Communist stronghold for long, so the Congress faces a very tough task. Praja-Socialists have refused to join hands with Congress to defeat the Communists thus making the task tougher for Congress. Shree S. K. Patil, president of Bombay Pradesh Congress Committee, has been elected to conduct election campaign in Andhra. Shree Patil is a very able speaker and organiser. Mr. Nehru and other top Congress leaders will go to Andhra for election campaign. At present both Congress and the Communists claim that they are confident of gaining a majority in the forthcoming elections.

• •

With the inauguration of Ganguwal Power House, the first phase of the Bhakra-Nangal Project has been completed. The power house will supply 48000 K.W. of electricity to 70 towns and villages in the Punjab and the neighbouring States of Pepsu, Himachal Pradesh and Delhi. The energy generated by the Ganguwal unit would be absorbed in the initial stages and before the end of the year the Kotla power house, which was making good progress towards completion, would produce an equal amount of power. On completion of Bhakra and Kotla power houses, seven lakh units of power would be generated every hour of the day continuously.

With the availability of cheap electricity in the area, many new industries will be established, bringing new prosperity to the people. The President, Dr. Rajendraprasad, inaugurating the power house said the big projects like this new power house were the symbol of "our national aspirations and our determination to conquer want and poverty."

• •

Marshal Tito, the President of Yugoslavia, has left India very much satisfied with his tour. He expressed amazement at the rapidity of progress in the industrial and economic field. Yugoslavia became the first European country to endorse five principles of peaceful coexistence, enunciated in the India China Treaty of Tibet.

• •

Pandit G. B. Pant has joined the Central Cabinet. He will be in charge of Home Affairs; Dr. K. N. Katju will take over Defence Portfolio to relieve the Prime Minister of extra burden; Shree Mahavir Tyagi, the present Minister for Defence Organisation, will take over Community Project Ministry. Shree Gulzarilal Nanda will be relieved of some of his burden so that he may be able to devote more time to planning. Shree Nanda may be made vice-president of the Planning Commission in place of Shree T. T. Krishnamachari.

• •

The U.N. Secretary-General, Mr. Dag Hammarskjoeld, held conversations with Mr. Nehru at Delhi, before proceeding to China in connection with the 11 U.S. airmen held in China. It was at the instance of Mr. Nehru that China consented to receive Mr. Hammerskjoeld. Mr. Hammerskjoeld's mission to China is not expected to succeed, by Indian political circles.

All political comments in this issue except where otherwise indicated by Manilal Gandhi of Phoenix Settlement, Phoenix, Natal.

PRIME MINISTER NEHRU VISITS CHINA

The Prime Minister of India, Mr. Nehru, continued his tour leaving Peking for New Delhi. En route he visited many towns in South China.

Photo Shows: Mr. Chou en Lai accompanying Premier Nehru to the airport.

LIFE INSURANCE

Are you adequately insured?
Have you provided for your dependants?
. Prepare for the future
Life Insurance gives peace of mind for the unknown future.
Insure with 'THE OLD MUTUAL" your friend for Life—
The S.A. Mutual Life Assurance Society, which has best Bonus record in the WORLD.

Representative:—

DAYABHAI PATEL

P.O. Box 1760, JOHANNESBURG.
Phones:— Business 33-0711, Residence 33-5961

Cable & Tel. Add.: "HARGVAN". Phone 29368.

P. HARGOVAN & CO.
(PTY.) LTD.
WHOLESALE MERCHANTS AND IMPORTERS.

P. O. BOX 1250.
155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

Tel. Add: "Charotar" Telephone: 33-9885.

MANCHESTER TRADING CO. LTD.
ESTABLISHED 1923
Wholesale Soft & Fancy Goods Merchants
&
Direct Importers.

47, Commissioner Street,
JOHANNESBURG.

Phone Day 24169 Phone Night 833459

L. RAJKOOMAR (PTY.) LTD.
14, CROSS STREET, DURBAN.
Funeral Directors and Manufactures of all classes of Coffins and Wreaths]

Contractors to the INTERNATIONAL FUNERAL INSURANCE COMPANY, LIMITED.
Reg. Office: 39 CROSS STREET, DURBAN
Country Orders for Coffins and Wreaths accepted by phone and despatched by rail at the shortest notice.

BOOKS FOR SALE

INDIAN JUDGES (Biographical and critical sketches with portraits)	7	6
EMNIENT AMERICANS WHOM INDIA SHOULD KNOW—Jabez T. Sunderland	7	6
THE BHAGAVAD GITA—The Lord's Song—(An English Translation)—Annie Besant	1	0
WHAT IS WRONG WITH INDIAN ECONOMIC LIFE? —Dr. V. K R. V. Rao	3	0
OUR INDIA (Children's stories by various writers, illustrated) —Minoo Masani	2	6
COTTAGE INDUSTRIES AND THEIR ROLE IN INDIAN ECONOMY—Prof. Rao	2	6
THE DELIVERANCE (A picture of the palpitating life of the joint family)	4	6
GANDHIAN TECHNIQUES IN THE MODERN WORLD—Pyarelal.	2	0
INDIAN STATES' PROBLEM (Gandhiji's Writings an Utterances)—M. K. Gandhi	10	0
FOUNDATIONS OF PEACE (Critical study of the conditions which precipitated two world wars—K. T. Shah	15	0
INDIA SPEAKING (Various contributions on economic, political, cultural and social problems of modern India)	15	0
DELHI DIAY—Gandhiji	10	0
HINDU DHARMA—M. K. Gandhi	8	0
MY GANDHI—Dr. John Haynes Holmes	12	6
SOVIET ATTITUDE TOWARDS CHINA Pacts And Facts—Stanley Powell	5	0
AMONG THE GREAT (Conversation with Romain Rolland, Mahatma Gandhi, Bertrand Russell, Rabindranath Tagore and Sri Aurobindo)—Dilip Kumar Roy	23	0
TWO HISTORICAL TRIALS IN RED FORT —An account of the trial of the Officers of the I.N.A.	14	0
WHY CRIPPS FAILED (Documented account from the Indian Nationalist point of view)—M. Subrahmanyan	2	6
GANDHI-JINNAH TALKS (Text of Correspondence and other relevant matter)	2	6
THE STORY OF MY EXPERIMENTS WITH TRUTH —M. K. Gandhi	15	0
CHRISTIAN MISSIONS IN INDIA (Their place in India)—M. K. Gandhi	5	0
RAMANAMA—M. K. Gandhi	2	0
TOWARDS NON-VIOLENT SOCIALISM —M. K. Gandhi	5	0
REBUILDING OUR VILLAGFS—M. K. Gandhi	3	0
AN ATHEIST WITH GANDHI—Gora G. R. Rao	2	0

Obtainable from:

'Indian Opinion,'
P.Bag, Phoenix, Natal.

Phones: 29121/3 (Switchboard) 24179 (Manager)
Cables & Tel. Add: "PROSPERITY" (All Branches)
P.O. Box 2197 (Established 1927

Premier Produce Co. (Pty) Ltd.

General Wholesale Merchants
EXPORTERS AND IMPORTERS

Buyers and large Stockists of all kinds of Indian and European Groceries, Provisions, Soaps, Oils, Grains, Beans, Peas, Kaffircorn, Malt, Maize, Maize Products, Wheat, Wheaten Products, Crockery, Hardware and also Coal of all types.

All enquiries for Export and Import to the Head-Office.
Head-Office: "PREMIER HOUSE"
364 Pine Street, Durban.

also at

JOHANNESBURG
Phones: 34-3554/5
P.O. Box 200, Fordsburg,
82, Crown Road,
Fordsburg, Johannesburg.

BENONI
Benoni Coal Site
Phone 54-1813,
Rangeview Coal Sites—54-2205
P.O. Box 392, Benoni.

ATTRACTIVE SAREE MATERIALS

Self Striped Georgette Crepes 45" Green, White, Pink, Sky, Lemon 4/11 yd.
Self Check Fancy Voiles with Block Designs 45" 4/11 yd.
Fancy USA Floral Voiles 38" 4/11 yd.
Two Tone and Rainbow Georgettes 45" All Shades 4/11 yd.
Floral Bembergs 45" Red, Gold, Green and Blue Designs 4/6 yd.
Bordered Georgette 45" All Shades 3/11 yd.

Coloured Georgettes 45" All Shades 3/11yd.
Spotted Georgettes 45" Latest 4/6 yd.
Embossed Georgettes 45" Basket Design 6/11 yd.
Georgette Jari Work Sarees £4-10-0 each
Georgette Sarees Cotton Embroidery £3/15/0 each
Benares and Tinsel Jari Borders Big Range In Stock

BLOUSES
Chinese Embroidered Satin and Georgette Blouses and Latest Skippers 8/11 each.

CHAMPALS!
Plastic Fancy Tops with Heel Size 3 to 7 18/6 pair
Also Leather 8/6 & 10/6 pair

Write For Samples:

JAYBEE SILK HOUSE

39 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

Proprietors:
C. L. Patel, D. K. Patel
V. B. Patel, H. J. Patel
K. C. Patel.

The Star Clothing Factory

Wholesale Merchants

CLOTHING MANUFACTURERS

P.O. Box 237. Phone 514.
Jameson Road, Livingstone,
NORTHERN RHODESIA.

Our S.A. Representative:

H. L. Hompes & Co., (Pty.) Ltd.

Durban, P.O. Box 1301.
Johannesburg, P.O. Box 3480.
Capetown, P.O. Box 824.

BOOKS FOR SALE

GANDHIANA—D. G. Deshpande—(A Bibliography of Gandhian Literature)	5	0
PILGRIMAGE FOR PEACE—Pyarelal	12	6
TO STUDENTS—M. K. Gandhi	6	0
GANDHIAN ETHICS—Benoy Gopal Ray	2	0
BAPU—Marry F. Barr	4	0
COMMUNAL UNITY—M. K. Gandhi	25	0
FAMOUS PARSIS	7	6
SEVEN MONTHS WITH GANDHI—Krisnadas	12	6
STORY OF THE BIBLE—S. K. George	6	0
A RIGHTEOUS STRUGGLE—Mahadev Desai	2	8
THE POLITICAL PHILOSOPHY OF MAHATMA GANDHI—Gopinath Dhewan	17	9
GANDHIJI AS WE KNOW HIM—Intimate and delightful incidents by various writers	9	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. I.—M. K. Gandhi	15	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. II—M. K. Gandhi	14	0
THE STORY OF BARDOLI—Mahadev Desai	6	0
FROM YERAVDA MANDIR—M. K. Gandhi	1	0
MAHADEV DESAI'S EARLY LIFE —By Narahari D. Parikh	2	6
DEHUMANIZATION IN MODERN SOCIETY —Rene Fulop-Miller	1	0

Obtainable from:

"INDIAN OPINION,"
P. Bag. Phoenix, Natal.

પુસ્તક ૫૩ મું—અંક ૪
તા. ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૫.
છુટક નકલ પેની ૬.
દર શુક્રવારે બહાર પડે છે.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે સને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.

તેમનું જીવન સૌને સત્ય અને અહીંસાને માર્ગે જવાને પ્રોત્સાહન આપનારૂં થાઓ

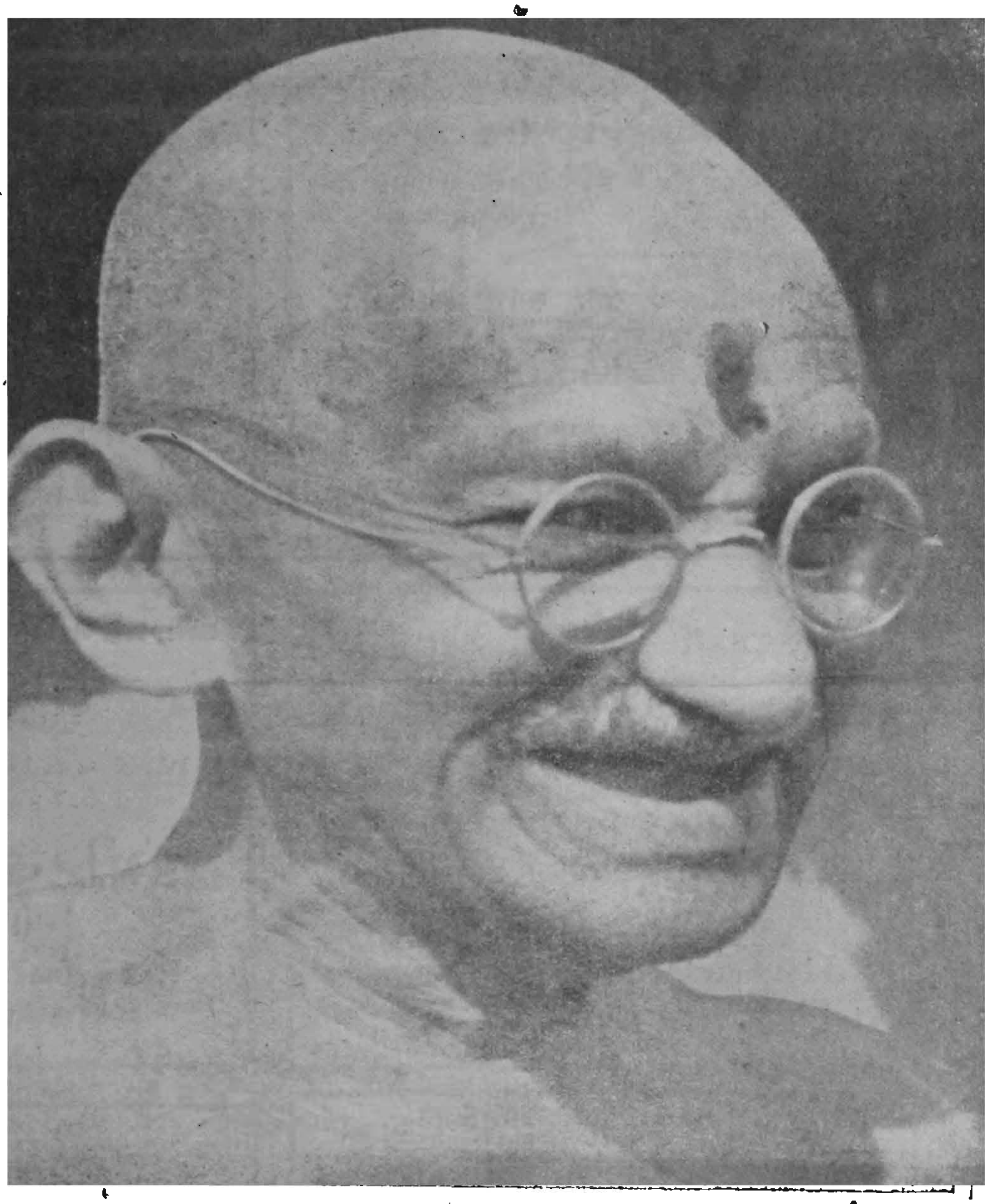

ભારતના રાષ્ટ્રપિતા પુ. ગાંધીજી

સત્તા પોતાનો બચાવ કરવાને ખાતર વિચાર દર્શાવવાની સ્વતંત્રતા અને લોકોમાં ભળવાની સ્વતંત્રતા–છુટાપણાનો પ્રાણવાયુ લેવાને માણસને ખાસ જરૂરી બે ફેફસાંને કચડી નાખે છે.

ધર્મને રાજકારણ સાથે કશો સંબંધ નથી એમ હું નથી માનતો. રાજકારણને ધર્મથી છુટું પાડતું એટલે એ મુડદું થયું અને તે દફનાવવાનેજ લાયક ગણાય.

—ગાંધીજી.

*

પ્રત્યેક માણસ માણસ છે તેટલાજ માટે તે આપણી ચિંતાનો વિષય છે એ વસ્તુનું જ્યાં ભાન ભુલાઇ જાય છે ત્યાં સુધારા અને નીતીનો પાયો હલવા માંડે છે અને અમાનુષિતાને સંપૂર્ણ પણે ખીલવાને સમયનો જ સવાલ રહે છે.

—આલ્બર્ટ શ્વાઇટ્ઝર.

* * *

પ્રાપ્ત કરવાને આપણે આપવું પડે છે, વિકાસ પામવાને ત્યાગ કરવો પડે છે, લાભ મેળવવાને ગુમાવવું પડે છે, સિદ્ધિ પામવાને છોડવું પડે છે. કુદરતના નીયમ મુજબ જીવનનો અર્થ પસંદગી કરવી. અક્ષય તાજ માટેની આધ્યાત્મિક હરીફાઇમાં ઉતરવાને માણસે સુખનો સહેલો માર્ગ છોડવો પડે છે. પ્રાચીન નીયમ મુજબ ઇશ્વર અને ધન બન્નેની પુજા કરવી અશકય છે.

—રૂફસ જોન્સ.

* * *

સત્યનું સેવન કરતાં બહુ સહન કરવું પડે. સત્યનું સેવન કરનાર શરીરે દુઃખ નથી પામ્યો એવો દાખલો ભાગ્યેજ મળી શકશે. શરીરનું દુઃખ એજ સુખ છે–જો માની શકાય તો. છતા આ વિચાર કરવા જેવો છે. સત્યનો જય એ વાકયના ઘણા અનર્થ થયા છે, તેથી આપણે અભડવાનું નથી.

—ગાંધીજી.

*

Phone 22905 Tel. ADD.: "GANDABHAI"

The Home Of
INDIAN SWEETMEATS.

G. C. Kapitan & Son

Vegetarian Restaurant

Upcountry customers are requested to send their **POSTAL ORDER** with their orders.

Write For Price List.

બહારગામના ગ્રાહકોને ખાસ સુચના

ઓર્ડર સાથે પોસ્ટલ ઓર્ડર મોકલવા મહેરબાની કરવી. મીઠાઇની કીંમત ઉપરાંત નીચે મુજબ પોસ્ટેજ ઉમેરવા વિનંતી છે.

નો. રોડેશીયા શી. ૧–૦ રતલે. સધન રોડેશીયા ૯ પેની રતલે. યુનીયનમાં ૩ પેની રતલે.

પ્રાઇસ લીસ્ટ મંગાવો

154 GREY STREET,
DURBAN.

PHONE 33-2651

MASTER BROS.
(PTY) LTD.

MANUFACTURERS OF LADIES' & GIRLS' STRAW & FELT HATS
WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES
33 West Street, JOHANNESBURG.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

હોલસેલ મરચન્ટસ એન્ડ ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર્સ

રેશમી તેમજ સુતરાઉ કાપડ, વુલન રગ્સ. બ્લાન્કેટસ—બધી બાબતો માટે જાત જાતનો માલ. તેમજ ક્રેપડીજીન જ્યોરજેટ સાડીઓ વીગેરે માટે હમારે ત્યાં પ્રથમ તપાસ કરવા ભલામણ છે.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.
ફોન: ૩૩–૨૬૫૧

ધીરૂભાઇ પી. નાયક

મુસાફરી. વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ

હીંદુસ્તાન અગર દુનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ દરિયાઈ અગર જમીન માર્ગે મુસાફરી કરવા ઘરે બેઠા અમારી મારફતે બુકીંગ કરો.

જીંદગી, આગ, ચોરી, હુલ્લડ, અકસ્માત, પ્લેટગ્લાસ, વિગેરેના વીમા અમે ઉતરાવી આપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ ક્લીયરન્સ સર્ટીફીકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો. પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં કંઈ પણ ફી લીધા વિના અમે ગફત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ ઓસ્ટ્રેલીયા, પોર્ટશાયર ઈનસ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone: 33-9033. 29e Commissioner Street,
JOHANNESBURG.

બર્ગલરપ્રુફની ફોલ્ડીંગ ગેટો

તમારી દુકાનના બારણા તથા બારી પર એવી રીતે ગોઠવી આપીએ છીએ કે ઉઘાડતી વખતે એક બાજુ ઉપર ખસેડી મુકાય.

એ સિવાય બર્ગલરપ્રુફ સ્ક્રીન, મોટર ટ્રીમીંગ, સીટ રીપેર, સીટ કવર, અપહોલ્સટરીંગનું કામ કરીએ છીએ.

વધુ વિગત માટે મળો:

ભીખાભાઇ ગોપાળ (કરબાવારા)

110 Frederick Street,
Johannesburg.

લગ્ન પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અમે સ્પેશ્યલીસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંગત દેખરેખ નીચે યુનીયનના અને રોડેસીયાના કોઈ પણ ભાગમાં તમારે મુકામે આવી રસોઈ કરવાનો અમે કન્ટ્રાક્ટ લઈશું.

કેપીટન્સ બાલ્કની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીઠાઈ હાઉસ)

ગ્રે અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુણાપર – ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: **KAPITAN.**

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

ડરબનનું ટકાઉ આદુ ૨૦ પેની રતલ, મોટી કળીનું લસણ શી. ૧–૬ રતલ, અથાણા માટે કાચી કેરીં શી. ૫–૦ ૧૦૦. પાપડ શી. ૮–૦ ૧૦૦. પોસ્ટેજ જુદું.

કપુરી અને સેવલી પાન શી. ૫ રતલ; પોસ્ટેજ જુદું. ગોળ બાસ્કીટ શી. ૧૦–૬ ડઝન; લાંબી અને સ્ક્વેર બાસ્કીટ શી. ૧૧ ડઝન.

હમો ચોખા, દાળ વિગેરે દરેક જાતની ગ્રોસરી અને મસાલો રાખીએ છીએ.

રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન કોંગોના ઓરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કઢાવી મોકલશું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.
WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251. DURBAN.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરૂમ સુટ, ડાઈનીંગરૂમ સુટ, વોર્ડરોબ, ડરેસીંગ ચેસ્ટ, સાઈડ બોર્ડ ઓફીસ ડેસ્ક, બુક કેસ, ટેબલ, તદ્દન કીફાયત ભાવે ખરીદી શકશો. જાતે પધારી લાભ લેવા ચુકશો નહિ.

—બોક્સ, ટેબલ અને કીચન ડરેસર—

જે હમારી દેખરેખ નીચે તઈયાર થાય છે. તેનો સ્ટોક હમેશા તઈયાર રહે છે. માત્ર રોકડા ભાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર આગલ વધારો.

L. MISTRY
51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.
PHONE 33-4691. BOX 2526.

"ઇન્ડિયન ઓપિનિયન"

શુક્રવાર તા. ૨૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૫.

મલાનના ગયા બાદ

(મી. પેટ્રીક ડંકન)

ડો. મલાન નીવૃત્ત થયા. અને મી. સ્ટ્રેડમ આપણા નવા માલીક બન્યા છે. જેઓ દક્ષિણ આફ્રીકાને પોતાની જાત સાથે અને જગત સાથે શાંતીથી સંગઠીત થઈને અને જાતીભેદ રહીત રહેતું જોવા ઇચ્છે છે તેઓ એ કેવી નીતીથી દોરવાવું જોઇએ?

સૌથી અગત્યની પહેલી હકીકત એ છે કે, આપણી બાજુએ કોઇ પણ જાતનું લશ્કરી બળ નથી જયારે આપણા વિરોધીઓ પાસે તે છે. સિદ્ધાંતના કારણે હિંસાબળનો ત્યાગ કરવો જોઇએ એટલુંજ નહિ પરંતુ લાભ હાનીની દ્રષ્ટિએ પણ એ જાતનું યુદ્ધ ઉચિત નથી. હું તો અહિંસાના સિદ્ધાંતમાં માનું છું પરંતુ આપણા પક્ષના સઘળા માનતા નથી.

આપણા પક્ષના જે લોકો લડવા માગે છે તેઓને હું ચેતવવા ઇચ્છું છું કે જો તેઓ એ રીતે લડવા જશે તો તેઓ હાર ખાશે. અને આ દેશના ભાગલાને તેઓ ઉશ્કેરશે, કે જે વસ્તુ આફ્રિકાનર રાષ્ટ્રવાદીઓ જોવા ઇચ્છે છે. તેઓ એવા "ભાગલા જોવા ઇચ્છે છે કે જેમાં સઘળા ઉદ્યોગો, ખાણો, રેલવે અને સારા ફાર્મો નેશનલીસ્ટ વિજેતાઓના હાથમાં જાય અને પરાજય પામેલાઓને ધોવાઇ ગયેલા કંગાળ રીઝર્વોમાં ધકેલી દેવામાં આવે. આધુનિક શસ્ત્રો વડે સજજ થએલાઓની સામે તેવાં શસ્ત્રો વગર તેઓની રીતે લડવાનું પરિણામ શું આવી શકે એ વિષે કશી શંકાને સ્થાન નથી.

વળી આપણા પક્ષના લોકોને આપણા વિરોધીઓનાં બળનો આંક કાઢવામાં ગફલત નહિ કરવા હું ચેતવું છું. આપણે માનતા હઇશું કે આપણી પાસે સંખ્યાબળ છે. પરંતુ શસ્ત્રો-વોટ અથવા લશ્કરી બળ—હોય તોજ સંખ્યાબળની કીંમત છે. સંગઠન અને સ્વિકારાએલું નેતૃત્વ હોય તોજ સંખ્યાબળની કીંમત છે. આજની આપણી સ્થિતિમાં આધુનિક શસ્ત્રોથી સજજ થએલા દસ માણસ હજારને હઠાવી દઇ શકશે.

અનિષ્ટ તંત્ર

એટલું કહ્યા પછી વધુમાં હું એ કહેવા ઇચ્છું છું કે આપણા પક્ષે આપણે જે અનિષ્ટ તંત્ર નીચે રહીએ છીએ એ તંત્રની સામે આપણું બનતું સઘળું બળ કેન્દ્રિત કરવું અને ટકાવી રાખવું જોઇએ. ન્યાય આપણા પક્ષમાં છે, જગત આપણા પક્ષમાં છે, અને આપણે જીતવાના જ છીએ એ સમજી આપણે શ્રદ્ધાથી કાર્ય કરવું જોઇએ. આપણું બળ ટકાવી રાખવામાં આપણે એવી રીતે વર્તવું નહિ જોઇએ કે જેથી નેશનલીસ્ટોને આપણી સામે હિંસક યુદ્ધ કરવાનું બહાનુ મળે. હમણા હમણામાં આપણે દબાણ લાવી રહ્યા છીએ. કાયદા ભંગની લડત આપણે કરી. સાચી નિષ્ઠાના અનેક લોકોએ તેના પ્રત્યે નાપસંદગી બતાવી અને કહ્યું કે, "તમે તમારા સારામાં સારા મીત્રોને તમારી વિરૂદ્ધ કરી રહ્યા છો. તમારૂં હિત કરનાર પ્રત્યે કૃતઘ્નતા બતાવી રહ્યા છો." આપણા મીત્રોને આપણે આપણી વિરૂદ્ધ કર્યા. ઘણો ઉશ્કેરાટ થયો. પરંતુ હવે તે શમી ગયા પછી આપણે દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજોમાં છૂટછાટ મુકવાની નવી ભાવના પ્રવર્તતી જોઇએ છીએ.. અને આફ્રિકાનરોને વિષે, રવીવારના આફ્રિકાન્સ પત્ર "ડાગબ્રીક" (જેના મી. સ્ટ્રેડમ એક માલીક છે), તેમાં પ્રસિદ્ધ થએલા એક કાગળમાં જણાવ્યું છે કે:

'રીપબ્લીક મળે ત્યાં સુધી હું નેશનલીસ્ટ પાર્ટીનેજ મત આપીશ. કારણ બ્રીટીશ નામનો મને તિરસ્કાર છે. પરંતુ રીપબ્લીક મળી ગયા પછી હું લીબરલ પાર્ટીને મત આપીશ કારણ યુનીયનમાં આખર પરિણામ તો સમાનતાજ આવશે.

એપાર્ટહેડ સિદ્ધાંતમાં ઠીક છે પરંતુ સર્વથા અવ્યવહારૂ છે. વોટ ખેંચવાને તેનો પોકાર કરતાં આપણે જેટલા વહેલા અટકીએ અને વર્ણ ભેદ પાડયા વિના સૌને મતાધિકાર આપીએ અને સઘળા પ્રતિબંધો દુર કરીએ તેટલા વહેલા આ દેશના સવાલોનો આપણે ઉકેલ લાવી શકીશું તેમ કરવામાં જેમને સંતોષ ન હોય તેમણે દેશ છોડી જવો પડશે."

કોલીન્સની મુલાકાત

એજ વસ્તુ ઓછા વધતા પ્રમાણમાં કોલીન્સની મુલાકાતથી થઇ હતી. લોકો કહેવા લાગ્યા હતા કે લીબરલોએ કરેલા સઘળાં સારા કામપર પાણી ફેરવાઈ રહ્યું હતું. અને ઘણા લોકોએ કોલીન્સને બીજી રીતે ઉતારી પાડનારા કાગળો અખબારામાં લખ્યા હતા. હવે જયારે મગજ શાંત પડયાં છે ત્યારે દક્ષિણ આફ્રીકાનો એકંદર ગોરો કોલીન્સની મુલાકાતને કઇ દ્રષ્ટિથી જુએ છે? તેનાથી પુનઃખાત્રી થઇ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા અપંગ બનવા લાગ્યું છે. જાતીભેદના દમનથી સમસ્ત જગતમાં દક્ષિણ આફ્રીકાને ગોરો કે બીન-ગોરો મીત્ર રહ્યો નથી. ટકાવી રાખવામાં આવેલું ચાલુ દબાણ દક્ષિણ આફ્રીકાના ગોરાઓને છુટછાટની ભાવના કેળવતા કરી રહ્યું છે.

આપણા વિરોધીઓના બળનો આંક ઓછો નહિ કાઢવાની જરૂર આપણે સમજવા લાગ્યા હોઇ હવે આપણે તેઓની મુશ્કેલીઓ પર નજર ફેરવીએ. તેઓનો જાહેર થએલો હેતુ દક્ષિણ આફ્રીકામાં ગોરાની કાયમની સર્વોપરિતા સ્થાપવાનો છે. તેને માટે તેને રાજકીય મત કેળવવો પડશે અને ઘણું બળ જોશે. આફ્રિકાનરવાદનું બળ અખુટ નથી. મીત્રો માટે તે કયાં નજર કરશે? પરદેશમાં નહિ, કારણ એપાર્ટહેડ (જે હવે છાયા જેવો રહ્યો છે) તેના કરતાં બાસ્કાપ (ગોરાની સર્વોપરિતા)ને તે વધારે તિરસ્કારે છે. રોડેસીયનો જેઓને દક્ષિણ આફ્રીકાના ગોરા સાથે સામ્ય રહેલું છે, તેઓએ પણ મલાનના એપાર્ટહેડને તિરસ્કારી કાઢેલો છે. પછી સ્ટ્રેડમના એપાર્ટહેડને તેઓ કેટલા વધારે તિરસ્કારશે? ત્યારે આફ્રિકાનરોને મીત્રો તરીકે દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજ તરફ જ નજર કરવાની રહે છે. હવે લડત જ્યાં સુધી રાજકીય રહેશે અને લશ્કરી નહિ બને ત્યાં સુધી સ્ટ્રેડમને દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજોમાં મીત્રો નહિ મળી શકે. આફ્રિકાનર પોતાના દેશમાં માલીક (બાસ) રહેશે. બીન-આફ્રિકાનર ગોરાપર પણ તે માલીક રહેશે એ પોકાર તેણે બહુ લાંબો સમય કર્યો. અને કોઇ તેના માલીક બને એ વાત અંગ્રેજોને કદી રૂચેલી નથી. કોમનવેલ્થની બહાર એકજ ભાષા અને પોતાને મનપસંદ ઈશ્વરવાદ ધરાવતું બોર રીપબ્લીક સ્થાપવાનો પોકાર પણ તેણે બહુ લાંબો સમય કર્યો છે. આમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજનો સમાવેશ કયાં થશે? તેઓનો કયાયે સમાવેશ થઈ શકે એમ છે ખરૂં? ગોરા છોકરાંઓને જુદી નિશાળોમાં જવાનું ફરજીયાત કરી તેઓને છુટા પાડવાનો પ્રયત્ન થઇ રહ્યો છે તે પરથી જોતાં તો તેઓને માટે કયાંયે સ્થાન નથી.

માલીક પ્રજા

બાસ્કાપ (માલીક પ્રજા) નો અર્થ કાળાઓ પર ગોરાની માલીકી થાય છે. પરંતુ ગોરાએ જો કાળાપર વર્ચસ્વ ધરાવવું હોય તો ગોરાએ સંગઠીત થવું પડશે, જયારે સ્ટ્રેડમ છેલ્લાં ત્રીસ વર્ષથી પોતાની રાજકીય શકિત ગોરી પ્રજાને સંગઠીત થતી રોકવામાં કરી રહ્યા છે. હવે ત્રીસ વર્ષ પછી શુંકેલું ચાટે એ અશકય છે. રાજદ્વારીઓને પણ પોતાની મર્યાદાઓ રહેલી છે. હવે તે અચાનક પોતાની સ્થિતિ બદલીને સઘળા ગોરાઓના મીત્ર અને રક્ષણ હોવાનો ઢોંગ નહિ કરી શકે.

આ વડા પ્રધાનની સૌથી મોટી મુશ્કેલી છે. અને કંઈ પણ બહારની મદદ નહિ મળે તો તેનાથી સવાલનો ઉકેલ લાવી નહિ શકાય.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં માઉ માઉ ફાટી નીકળે તો તેવી જાતની બહારની મદદથી સવાલનો ઉકેલ આવી શકે. તેવું બને તો સ્ટ્રેડમ સાથે જે ગોરાઓ આજે સંમત

નથી થતા તેઓ બ્લીકના માથી તેના સંઘમાં જોડાઇ જાય અને પોતાના અંગ રક્ષણને ખાતર સર્વસ્વનો ભોગ આપવા તઇયાર થાય. આપણા પક્ષના લોકોએ હાલની સ્થિતિનો હિંસક રીતે વિરોધ નહિ કરવાનું આ એક બીજું કારણ છે.

કયો માર્ગ લેવો

તો પછી આપણે માટે કયો માર્ગ રહ્યો? તેનો જવાબ મહાત્મા ગાંધીજીએ દીવા જેવો સ્પષ્ટ આપેલો છે. તેઓ આપણને ખરા કારણોસર હિંસાના માર્ગથી દુર રહેવા ચેતવણી આપે છે. સામો પક્ષ વધારે મજબુત છે તેટલા જ કારણથી નહિ પરંતુ હિંસાનો માર્ગ સિદ્ધાંતમાં ખોટો છે અને તેના દિવસો વહી ગયા છે તેથી. આપણા જેવો દેશ જ્યાં ભિન્ન જાતીના લોકો એ એક બીજા સાથે શાંતીથી રહેતાં શીખવાનું છે ત્યાં હિંસાનો ત્યાગ કરવાનું બીજા દેશોના કરતાં વિશેષ પ્રબળ કારણ છે. હિંસાનું પ્રત્યેક કૃત્ય વેર અને તિરસ્કાર ઉત્પન્ન કરનારૂં છે. હિંસાનું પ્રત્યેક કૃત્ય કોઇકના પ્રત્યે પણ અન્યાય કરનારૂં છે. અને આપણે અન્યાય સામે નથી લડી રહ્યા તો કોની સામે લડી રહ્યા છીએ?

પચાસ વર્ષ પુર્વે આફ્રીકાનરો દુનીયાની સૌથી મહાન સત્તાની સામે ન્યાયી સ્વતંત્રતાને માટે લડી રહ્યા હતા અને સમસ્ત બીન-અંગ્રેજ આલમની તેમજ સારામાં સારા અંગ્રેજોની પણ તેઓ પ્રત્યે દિલસોજી હતી. એ સમયને યાદ કરો અને આજની તેઓની વલણ જુઓ.

રાષ્ટ્રવાદ

રાષ્ટ્રવાદનો આપણે ત્યાગ કરવો જોઇએ. તેના દિવસો હવે ભરાઇ ગયા છે. જર્મનો રાષ્ટ્રવાદને તેની ટોચે લઇ ગયા હતા. ઇતિહાસે નહિ જાણેલાં એવાં ઘોર કૃત્યો કરવા છતાં મારો દેશ જ ''ખરો'' એ તેઓની વલણ હતી. હિટલરે બતાવી આપ્યું કે રાષ્ટ્રવાદ એટલે અહંવાદ. બન્નેનું થોડું પ્રમાણ સહી શકાય, અને તેનાથી સ્વમાન પણ આવી શકે. પરંતુ બન્નેમાંથી એકનું પણ વધારે પડતું પ્રમાણ અસહ્ય થઇ પડે. અને તેની અતિશતામાંથી પાપજ નીપજે. આપણા દેશને આજે રાષ્ટ્રવાદની પ્રયોગશાળા તરીકે નીહાળીએ તો આપણે જોઇશું કે સ્વમાનપ્રિય લોકોને માટે રાષ્ટ્રવાદ એ શસ્ત્ર નથી. તેમ આજની સંકુચિત થતી દુનીયામાં જે લોકોને એક બીજા સાથે સંપીને રહેવાનું છે તેમને માટે પણ એ શસ્ત્ર નથી. ''આફ્રિકા આફ્રિકનો–કાળા આફ્રિકનો માટે'' એ સુત્ર કેટલાકને રૂચશે. પરંતુ જે કરોડો કાળા આફ્રિકનો યુરોપમાં વસી રહ્યા છે તેમનું શું? યુનાઇટેડ સ્ટેટસ અને બ્રાઝીલમાં વસી રહેલા દોઢ કરોડ નીગ્રોનું શું? આફ્રિકન હિટલરવાદ તેઓને શું ગીરવી મુકશે?

દેશનો આપણે સર્વથા ત્યાગ કરીએ. હું જાણું છું કે ઘણા આવું કહેવાને માટે મને દોષ દેશે. તેમ છતાં હું તે કહીશ જ. જે ગોટાળામાં આપણે પડી ગયા છીએ તેને માટે સ્ટ્રેડમ કે ઉષ્ણવાદી નેશનલીસ્ટોજ દોષિત નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાનો પ્રત્યેક માનવી ઓછા વધતા પ્રમાણમાં દોષિત છે. આપણે પણ દોષિત છીએ કારણ આપણે આપણાં અન્ન પાણી આ દેશમાંથી મેળવીએ છીએ અને આખું તંત્ર અન્યાયી છે એમ જો ખરેખર કહીએ તો આપણું પોષણ અન્યાયી તંત્રમાંથી મેળવીએ છીએ. આપણામાંથી સૌથી પીડીત ગરીબમાં ગરીબને એ તંત્ર છોડી દેવાની અથવા તો પોતાનું આખું અંગ તેની સામે મુકી દઇ તેને રોકવાને પોતાનું બનતું કરવાની તક છે. આપણામાંના જેઓ તેમાંનું કશું નથી કરતા તેઓ આપણે કહીએ છીએ એ અનિષ્ટ તંત્રને માટે કંઇક અંશે પણ જવાબદાર છીએ. કેટલાક કાળા બાળકને બહુ ઉંઘની જરૂર નથી તેથી તેને ગોરાના જેટલા ખોરાકની જરૂર નથી એ આધારે નિશાળે જતા એ નાના બાળકના મ્હોંમાંથી અનાજ છીનવી લીધેલું છે. સત્તા ધરાવનારાઓ અશક્ત અને અવાજ વગરના લોકોપર ઘોર અત્યાચાર કરતા હોવાના ખબરો રોજ અખબારોમાં આવે છે અને ન્યાયકચેરી યોગ્ય રીતે ન્યાય કરતી નથી. દુનીયાના કોઇ પણ દેશના કરતાં આપણા દેશમાં અન્યાયનું અને અન્યાયી લોકોનું પ્રમાણ કદાચ વધારે હશે. પરંતુ તેથી સત્ય વસ્તુ ટળતી નથી. અને તે એ કે આપણે સૌ કરતાં વધારે દોષિતની સામે પણ દ્વેષભાવ ઉશ્કેરવાનો કશો હક નથી. તેના બે મુખ્ય કારણ છે. પ્રથમ દોષિતની સામે દ્વેષભાવ ઉશ્કેરવાથી આપણે જાતે દોષિત હોઇ આપણી જાતની સામે દ્વેષભાવ ઉશ્કેરીએ છીએ. બીજું આપણને શું એટલી ખાત્રી છે કે જેઓને આપણે તિરસ્કારીએ છીએ તેઓની સ્થિતિમાં આપણે હોઈએ તો આપણે તેના કરતાં જુદી રીતે વર્તીએ? જેઓ એમ કહે છે કે તેઓ નેશનલીસ્ટોને તિરસ્કારે છે તેઓને હું પુછું છું કે, ''તમે જો નેશનલીસ્ટ-જન્મેલા હોત તો તમે તેના કરતાં જુદી રીતે વર્ત્યા હોત ખરા? તેનો જવાબ જો નકારમાં હોય તો તમારે મૌન ધરવું જોઇએ અને આપણા સમાન કુવામાં ઝેર નહિ રેડવું જોઇએ.

એટલું કહ્યા બાદ અંતમાં હું કહીશ કે આપણે હીંમતથી મહાત્મા ગાંધીના માર્ગે આઝાદી માટે પ્રયાણ કરવું જોઇએ. જો મરવું પડે તો મરતાં ડરવું નહિ જોઇએ. આ દ્દઢ સંકલ્પથી આપણે આપણું જીવન ગાળવું જોઇએ. બીજી વાતોમાં આપણો સમય વ્યર્થ વીતાડવો નહિ જોઇએ. જો થોડા જ લોકો આ દેશને આઝાદ કરવાનો સંકલ્પ કરે, જ્યાં સરકાર કોઇપણ જાતનો ભેદ પાડયા સિવાય સૌને સમાન પણે ચાહતી હોય, અને અનિષ્ટનો અડગપણે સામનો કરવાને પુરતા લોકો હોય તો આઝાદી ખરેજ આપણી સમીપ જ છે.

હીંદના રાષ્ટ્રપિતા

દૈવ યોગ કેવો વિચિત્ર છે કે જાન્યુઆરી તા. ૨૬મીએ ભારત પોતાના પ્રજાસત્તાક દિનની ભારે દાદમાઠથી ઉજવણી કરે અને તેની ચાર દિવસ બાદ પોતાના સૌથી પ્રતિષ્ઠિત તનુજ મહાત્મા ગાંધી–ભારતના રાષ્ટ્રપિતાનાં સ્વર્ગવાસનો શોક પાળે. ભારતને બંધનમાંથી મુક્ત કરવાને જ તેમણે જન્મ લીધો હતો, તેને ખાતર જ તેઓ જીવ્યા હતા અને તેમનું કાર્ય સફળતાથી સિદ્ધ થતાંની વારમાં જ તેઓ અપ્રગટ થઇ ગયા. આજે તેઓ સ્વર્ગમાં ભારતના સૌથી ઝળકતા ગ્રહની જેમ રહી પોતાનાં સદા પ્રેમાળ નેત્રો અને સ્મિત વદનથી આપણને નિહાળી રહ્યા છે. આપણે જેઓ તેમના અવસાનનો શોક કરી રહ્યા છીએ તેઓ ખરેખર ખરા જ હોઇએ તો તેમના નામનો ઉપયોગ આપણું કામ સરવા પરતો નહિ કરીએ પરંતુ ભક્તિભાવથી તેમના પગલાંને અનુસરીએ કારણ દુનીયામાં ખરી અને સ્થાયી શાંતી સ્થાપવાનો એજ એક માર્ગ છે. પહેલું વિશ્વવિગ્રહ શરૂ થયું ત્યારથી દુનીયામાંથી શાંતી અલોપ થઇ ગઇ છે. ત્યારબાદ તે દુર ને દુર જ જતી ગઇ છે. આજે તે કયાંયે નજરે પડતી નથી. દુનીયા તેને શોધવાનો નિષ્ફળ ફાંફાં મારી રહી છે.

આપણામાંથી મિથ્યાભિમાન આપણે છાંડીશું નહિ અને રજકણ જેટલા નમ્ર બનીશું નહિ ત્યાં સુધી તે પાછી આવવાની નથી. મહાત્મા ગાંધીજી એકજ હતા જેઓ ચાળીસ કરોડ લોકોનો આદર અને શિસ્ત મેળવી શકયા હતા અને દુનીયાની સૌથી મહાન શહેનશાહતને શરીર બળ વડે નહિ પરંતુ પોતાની નમ્રતા અને એક આંગળી સરખી પણ સામી ઉઠાવ્યા વિના શત્રુનો માર સહન કરી લેવાની ખુશી વડે–આત્મ બળ વડે–નમાવી શકયા હતા. બ્રીટીશ વડા પ્રધાન સર. વીન્સ્ટન ચર્ચીલ, જે તેમના સૌથી કટ્ટર શત્રુ હતા, તેમણે પણ તેમને ''નગ્ન ફકીર'' નું નામ આપી પોતાના ક્રોધને સંતોષ્યો. અને નગ્ન ફકીર તો તેઓ હતા જ અને એ રીતે જ તેઓ સમ્રાટને વંદન કરવા ગયા હતા. એ તેમની અહિંસાનું બળ હતું અને એ બળ તેમને ઇશ્વરપરની અડગ શ્રદ્ધા અને ક્ષમા ભાવના વડે પ્રાપ્ત થયું. એ વસ્તુ તેમની હત્યા કરનારની ગોળીથી પડતી વખતના તેમના અંતિમ વર્તનપરથી તાદ્દશ્ય રીતે નિહાળી શકાયું હતું. મહાત્મા ગાંધીજીએ પોતાના જીવનથી યુદ્ધની નિરર્થકતાનો અને દુનીયાને દંઝાવી રહેલા સવાલોનો ઉકેલ તિરસ્કારથી નહિ પરંતુ પ્રેમભાવ કેળવવાથીજ લાવી શકાશે એ પાઠ દુનીયાને શીખવ્યો છે. પરંતુ બાપુએ ધારેલું હશે તેમ દુનીયા પોતાની ભુલો વડે જાન માલની બેસુમાર ખુવારી થઇ રહેલી હોવા છતાં એ પાઠ શીખવાને હજુ તઇયાર નથી થઇ. અને આ દેશમાં આપણે જેઓ ગાંધીજીના નામને તેમજ તેમના કાર્યને વરેલા હોવાનો દાવો કરીએ છીએ તેઓ તેમને કેટલા વફાદાર છીએ? આપણે પ્રત્યેક જેઓ આપણી કોમમાં જવાબદારીના સ્થાનો ભોગવીએ છીએ તેઓ પોતાના હૃદયને એ પ્રશ્ન પુછીએ અને તેનો પ્રત્યુત્તર નકારમાંજ આવશે.

એટલે જાન્યુઆરી તા. ૩૦મીના દુર્ભાગી દિવસે તેમનું સ્મરણ કરતાં આપણે પ્રભુના આશિર્વાદની યાચના કરીએ કે જેથી જેમને આપણે ભારતના રાષ્ટ્રપિતા તરીકે સ્વિકારેલા છે તેમને વફાદાર રહેવાની અને સત્યપણે તેમને પંથે અનુસરવાની આપણને સદ્દબુદ્ધિ અને શકિત પ્રાપ્ત થાય.

નોંધ

અમારો અગ્રલેખ

અમારી વિનંતિથી મી. પેટ્રીક ડંકને અમારા પર હાલની રાજકીય પરિસ્થિતિ પર એક મનનીય લેખ મોકલી આપેલો છે જે આ અંકના અમારા અગ્રલેખ તરીકે આપીએ છીએ. અમારા સઘળા વાચકોને તે વાચવા ભલામણ કરીએ છીએ અને આપણી કોમના જ નહિ પરંતુ સામાન્ય રીતે બીન ગોરી પ્રજાના સઘળા નેતાઓને તે લાભદાયી થઇ પડશે એવી આશા રાખીએ છીએ.

એફ્રો–એશીયન કોન્ફરન્સમાં દ. આ. ને નહિ મળેલું આમંત્રણ

યુનીયનની સેનેટમાં સેનેટર બાવરને પુછેલા પ્રશ્નના જવાબમાં પરદેશ ખાતાનો પ્રધાન મી. એરીક લોએ કહ્યું કે આવતા એપ્રીલમાં ઇન્ડોનેસીયામાં મળનારી આફ્રિકા અને એશીયાના દેશોની કોન્ફરન્સમાં દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારને આમંત્રણ આપવામાં નથી આવ્યું અને તે પ્રેક્ષકો તરીકે કોઇને મોકલનાર નથી. બીજા એક સવાલના જવાબમાં મુલ્કી પ્રધાન ડૉ. ડોંગીસે કહ્યું કે યુનાઇટેડ નેશન્સ ગુડ ઓફીસીસ કમીશન જે દક્ષિણ આફ્રિકાના જાતીભેદથી ઉપસ્થિત થએલી સ્થિતિનો અભ્યાસ

કરવા નીમાયું હતું તેના કોઇ પણ સભ્યો તરફથી ૧૯૫૪ની સાલમાં યુનીયનમાં દાખલ થવાની અરજી આવેલી નહોતી.

એપાર્ટહેડ ઉપર પાર્લામેન્ટમાં લાવવામાં આવનાર ઠરાવ

સેનેટર બેલીંજરે સેનેટમાં ફેબ્રુઆરી તા. ૧લીએ એપાર્ટહેડપર નીચે પ્રમાણે ઠરાવ લાવવાની નોટીસ આપી છે:

(૧) "આ અને તેની પહેલાંની સરકારની એપાર્ટહેડની નીતી અવ્યવહારૂ જણાય છે અને તેથી તેને સરકારની નીતી તરીકે લાગુ પાડવી અશક્ય છે સિવાય કે આફ્રીકન અને અન્ય બીન-ગોરા વર્ગોની વાજબી અભિલાષાઓ પર અંકુશ મુકવાને ખાતર. અને (૨) એ નીતીને અમલમાં મુકવાના સરકારના સઘળા પ્રયત્નો દેશના સઘળા વર્ગો વચ્ચે ચાલુ વધતી જતી તંગ સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરી રહી છે; અને વધુમાં, (૩) એ નીતી પાર્લામેન્ટમાં પ્રતિનિધિઓના ચુંટણી દ્વારા જેઓના વિચારો જાણવામાં આવેલા છે તેઓના ઘણા જ મોટા ભાગની ઇચ્છાઓની વિરૂદ્ધ છે, તેથી આ સભા એવો મત ધરાવે છે કે પછાત પ્રજાઓના વિકાસ માટે અને સઘળી પ્રજાઓ વચ્ચે સમજુતી અને સર્વત્ર શાંતી ને ખાતર યુનાઇટેડ નેશન્સ સંસ્થા તરફથી ઘડવામાં આવેલી યોજનાના ધોરણ મુજબ દેશનું ભાવિ ઘડવાની ઘણીજ જરૂર છે.'

જોહાનીસબર્ગમાં મારાં ત્રણ અઠવાડીયાં—૨

(મણીલાલ ગાંધી)

(ગતાંકથી ચાલુ)

'ઇન્ડિયન ઓપિનિઅન'ના લવાજમો અને કસ્તુરબા સ્મારક સ્કુલને માટે ફાળો ઉઘરાવવાના કામ ઉપરાંત જોહાનીસબર્ગમાં મારાં ત્રણ અઠવાડીયાંના રહેઠાણ દરમીયાન મને ઠીક ઠીક અનુભવો થયા જેની નોંધ અહિં લેવી વ્યર્થ નહિ ગણાય. બે અગત્યના જાહેર મેળાવડાઓમાં હાજર રહેવાનો મને લાભ મળ્યો હતો. એક ફેલોશીપ ઓફ રીકનસીલીએશન નામનની સંસ્થાની દ્વિવાર્ષીક પરિષદ મળી હતી તેમાં હાજર રહી શકયો હતો. આ સંસ્થા યુદ્ધનો વિરોધ કરનારી અને સઘળા સવાલોનું શાંતીને માર્ગે સમાધાન લવવામાં માનનારી છે. પાંચ વર્ષપર વર્લ્ડ પેસીફીસ્ટ કોન્ફરન્સ હીંદમાં મળી હતી તેમાં જવાનો મને લાભ મળ્યો હતો. એ પેસીફીસ્ટોની સંસ્થાની જ આ શાખા ગણાય. તેમાં માનવબંધુત્વમાં માનનારા ઉદાર ખ્રીસ્તીઓ છે. અહીં રેવરન્ડ બ્લેકસોલ એ સંસ્થાના પ્રમુખ છે. રેવરન્ડ બ્લેકસોલ અત્યંત સાદાઇથી રહેનારા ઇશ્વરના ખરા ભકત છે. માનવ લાગણી તેમનામાં ઓતપ્રોત વસી રહી છે. કોઇ પણ દીન દુઃખી જણાય તેના પ્રત્યે તેમનું હૃદય દ્રવે છે અને કેવી રીતે તેને મદદ કરી શકાય એ તેમને તુરત થઇ આવે છે. વર્ણ કે જાતીભેદનો તેમનામાં છાંટો નથી. એક ખરે ખરા ખ્રીસ્તી છે. વર્ષોથી મુંગા બહેરા અને આંધળાનું તેઓ સેવાકાર્ય કરતા આવેલા છે. પ્રથમ શરૂઆત તેમણે કેપટાઉનમાં કરેલી. હાલ ઘણા વર્ષથી જોહાનીસબર્ગથી બારેક માઇલ દુર રૂડીપુર્ટમાં વીલગીસ્પ્રુટ નામની સંસ્થા સ્થાપેલી છે જ્યાં તેઓ તેમજ તેમના ધર્મપત્નિ બન્ને કાળા લોકોમાં બહેરા, મુંગા અને આંધળાની સેવા કરી રહ્યા છે. વખતે વખતે ત્યાં તેઓ શીબીર ખોલે છે જ્યારે કાળા તેમજ ગોરા સાથે જઇ રહે છે. સઘળું કાર્ય હાથથીજ કરે છે અને શરીર શ્રમ ઉપરાંત વાંચન ચીંતનમાં વખત ગાળે છે. સરકારની હાલની વર્ણભેદની નીતીના તે પ્રચંડ વિરોધી છે અને કાળાઓના સવાલ પ્રત્યે તેમના જેવી સંપુર્ણ સહાનુભૂતી ધરાવનારા ઘણા થોડા અંગ્રેજો છે. એથી ઉપરોકત પરિષદમાં હાજરી આપવાનો અને રેવરન્ડ બ્લેકસોલના નજીકના સંપર્કમાં આવવનો મને લાભ મળ્યો એ મારાં સદ્ભાગ્ય સમજું છું. પરિષદનું કામ તો મને સુંદર જણાયું પરંતુ એક વાત ઠીક નહિ લાગી. એ સંસ્થાને ઇશુખ્રિસ્તમાં માનનારા ઇસાઇઓનીજ બનાવી દેવામાં આવી હતી જેથી ધર્મ વિષે બહોળા વિચારો ધરાવનારા બીજાઓને તેમાં જોડાવાની ઇચ્છા હોય છતાં જોડાતાં સ્વાભાવિક સંકોચ થાય. અમેરીકા તેમજ ઇંગ્લાંડમાં તેની આંતરરાષ્ટ્રિય સંસ્થાઓ છે અને તેના અગ્રગણ્ય નેતાઓના સંબંધમાં હું આવેલો છું. પરંતુ એ સંસ્થાઓમાં તેમજ હીંદમાં મળેલી પેસીફીસ્ટ પરિષદમાં પણ એ સંકુચિનતા મેં નહિ જોએલી. મહાત્મા ગાંધીજી સર્વ ધર્મની સમાનતામાં માનનારા હતા અને આશ્રમની પ્રાર્થનામાં સઘળા ધર્મોના મુખ્ય સિદ્ધાંતોનો સમાવેશ કર્યો હતો. અને આશ્રમવાસીઓના વ્રતોમાંનું એક સર્વ ધર્મ સમાનતાનું હતું. વસ્તુતઃ કોઇ પણ ધર્મ ઉંચો યા નીચો નથી. કારણ સઘળા ધર્મોના મૂળ સિદ્ધાંતો જોઇએ તો એકજ છે. ધર્મમાં કશી ખામી છેજ નહિ. ધર્મ પાળનારાઓમાં ખામી છે. તેઓ પોતાનો ધર્મ બરોબર પાળતા નથી. આથી આ બાબતનો મારે ઉકત પરિષદમાં સખેદ વિરોધ કરવો પડ્યો અને છેવટે સંસ્થાનું બંધારણ બદલીનું બનાવવાને ઘટતાં પગલાં લેવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. ઉપરાંત હાલની રાજકીય હીલચાલમાં સરકારની અધીરતી નીતીનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો અને બીન-ગોરાઓના કાર્યમાં નૈતિક તેમજ વ્યવહારૂ રીતે બનતી સઘળી સહાયતા આપવાનું ઠરાવાયું હતું આ રીતે આ એક ઉપયોગી કાર્ય થયું હતું અને તેમાં હું સામેલ થઇ શકયો તેથી મને આત્મસંતોષ થયો હતો.

હીંદી વિદ્યામંદીર

એવોજ એક બીજો મહત્વનો પ્રસંગ બન્યો હતો તે જોહાનીસબર્ગનાં હીંદી વિદ્યામંદીરમાં હીંદની રાષ્ટ્રભાષાની પરિક્ષામાં પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓને પ્રમાણપત્રો આપવાના જલસાનો હતો. હીંદીનું કેન્દ્ર વર્ધામાં છે અને ત્યાંથી પરિક્ષા પત્રો આવે છે. અહિં જોહાનીસબર્ગમાં શ્રી. હરિશ્ચંદ્ર વેદાલંકાર તથા તેમના ભાઇ શ્રી. અરૂણકુમાર તેમજ નાટાલમાં શ્રી. નરદેવ વેદાલંકાર હીંદી શિક્ષણનું કાર્ય કરી રહ્યા છે અને પ્રીટોરીયામાં ત્યાંની હીંદુ સેવા સમાજ પણ એ કાર્ય કરી રહી છે. જોહાનીસબર્ગમાં શ્રી હરિશ્ચંદ્ર તેમજ તેમના ભાઇ હીંદમાં ગુરૂકુળમાં વિદ્યાભ્યાસ કરી આ દેશમાં આવી આપણા ભાઇઓમાં હીંદી તેમજ સંસ્કૃતનું જ્ઞાન ફેલાવી રહ્યા છે. મોટા ભાગના માબાપો પોતાના સંતાનોને પરદેશ વિદ્યાભ્યાસ કરવા મોકલી યાતો બારીસ્ટર અથવા દાકતર બનાવે છે પરંતુ તેટલાથીજ આપણી કોમની ઉન્નતિ થવાની નથી. આપણો સુધારો, સંસ્કૃતી, સંસ્કારો, ટકાવી રાખવા હોય તો આપણા દેશનું ભાષા જ્ઞાન, સંગીત, કલા, ગ્રહ-ઉદ્યોગો વિગેરેમાં ઉત્તીર્ણ થએલાઓની પણ આ દેશમાં, જ્યાં તેની કશીજ સગવડ નથી, ત્યાં ખાસ વધારે જરૂર છે. એટલે શ્રી નાથુભાઇ, જે ફ્રુગર્સડોર્પમાં વર્ષોથી દરજીનું કામ કરતા આવેલા છે, તેમણે પોતાના આ બે સુપુત્રોને હીંદમાં ગુરૂકુળમાં વિદ્યાભ્યાસ કરવા મોકલી કોમની ખરેખરી સેવા કરેલી છે જેને માટે તેમને અભિનંદન ઘટે છે.

પરંતુ આપણે આ દેશમાં પશ્ચિમની બદીઓ ગ્રહણ કરીને અર્થવાદમાં એટલા રચ્યા પચ્યા છીએ કે દાકતર, બારીસ્ટરને ઉત્તેજન આપીએ છીએ તેના પાભાગનું પણ ઉત્તેજન આપણી ભાષા, સંસ્કૃતિ વિગેરે ટકાવી રાખવાનું કાર્ય કરી રહેલાઓને નથી આપતા.

મેં જોયું કે શ્રી હરિશ્ચંદ્ર અને તેમના ભાઇ ઘણું સુંદર કાર્ય કરી રહ્યા છે પરંતુ તેમને આપણી કોમના નેતાઓ તરફથી મળવું જોઇએ તેટલું પ્રોત્સાહન નથી મળતું. તેઓએ થોડાકજ સાથીઓની મદદથી લગભગ એકલે હાથેજ આખા દિવસનો કાર્યક્રમ ગોઠવ્યો હતો જેમાં હવન, ધ્વજવંદન પ્રવચનો આદિ થયાં હતાં અને સાંજે જોહાનીસબર્ગના સીટી હોલમાં જલસો ગોઠવાયો હતો જેમાં ડરબનથી ડો. એન. પી. દેસાઇ તથા શ્રી નરદેવ વેદાલંકાર આવ્યા હતા. સ્વામી નિશ્ચલાનંદ ટ્રાંસવાલની મુલાકાતે આવ્યા હતા તેમણે પણ પોતાની હાજરીથી જલસાને પાવન કર્યો હતો અને સ્વદેશથી હીંદી પ્રચાર કાર્યમાં અગ્રગણ્ય ભાગ લેનારા નેતાઓના તેમજ અન્ય રાજકીય તેમજ સામાજીક નેતાઓના આશિર્વાદના સંદેશાઓ આવ્યા હતા. હીંદી પરિક્ષામાં પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓને સ્વામી નિશ્ચલાનંદના શુભ હસ્તે પ્રમાણપત્રો આપવામાં આવ્યાં હતાં. અને તે પછી બાળકો બાલિકાઓ તરફથી સંગીત, નૃત્ય તથા બોધપ્રદ નાટીકાઓ ભજવી બતાવવામાં આવી હતી. ભાઇઓ તેમજ બહેનોથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. આ જલસામાં પણ હાજરી આપવાનો અને રાષ્ટ્રભાષા તથા સંસ્કૃતનું આપણા બાળકોને જ્ઞાન અપાઇ રહ્યું છે તે જોવાનો મને સારો લાભ મળ્યો હતો. શ્રી હરિશ્ચંદ્રને હું અભિનંદન આપું છું અને મને લાગે છે કે આપણી સંસ્થાઓએ તેવા કાર્યકર્તાઓની વધારે કદર કરી તેઓના કાર્યમાં પ્રોત્સાહન અને મદદ આપવાં જોઇએ. તેમાંજ આપણી સંસ્થાઓની શોભા રહેલી છે અને આપણી ભાવી પ્રજાનું શ્રેય રહેલું છે.

યુવક મંડળો

આ સિવાય જોહાનીસબર્ગના ભારત યુવક મંડળ તેમજ હીંદુ વેલફેર સોસાયટીના કાર્યકર્તાઓની મુલાકાતનો મને લાભ મળ્યો હતો. બન્ને સંસ્થાઓ સુંદર કાર્ય કરી રહી છે. ભારત યુવક મંડળે રૂધિરદાન યજ્ઞનું કાર્ય આરંભેલું છે અને બીજી સામાજીક પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ઉત્સાહથી સેવા આપી રહ્યું છે. હીંદુ વેલફેર સોસાયટીએ હમણાજ ગરીબોને અન્ન જ પુરૂં પાડવાનું સુંદર કાર્ય કર્યું હતું. મેં જોયું કે બન્ને સંસ્થાઓમાં સ્પર્ધા ચાલી રહી છે અને એક બીજા સાથે સુમેળ નથી. તેઓની ફરિયાદ એ છે કે એક સંસ્થામાં પૈસાદારોના છોકરાઓ છે અને તેઓ પૈસાદારોના દાબ નીચે કામ કરી રહ્યા છે જ્યારે બીજી ગરીબોના છોકરાઓની છે. કાર્ય તો બન્નેનું સુંદરજ છે પરંતુ એકજ સંસ્થામાં જોડાઇ જઇ સંગઠીત રીતે કામ થાય તો તે જરૂર વધારે શોભે. યુવાનોની ફરિયાદ એ છે કે વડીલો તેઓપર બહુ અંકુશ મુકે છે અને વડીલોની ફરિયાદ એ છે કે યુવાનો તેઓનું માન મર્યાદા સાચવતા નથી. બન્નેની ફરિયાદોમાં વજુદ રહેલું છે. એક જમાનો હતો જ્યારે માણસ સાઠ વર્ષનો હોય તો પણ પોતાના માતપિતા અને વડીલો આગળ તે પોતાને છોકરા

જ ગણતો અને તેઓની આમન્યામાં રહેતાં નહિ ચુકતો. એજ રીતે મા બાપોમાં પણ ભલે અક્ષરજ્ઞાન આજના જેટલું નહિ હોય છતાં વ્યવહારિક જ્ઞાન પુષ્કળ હતું અને ખરાં ખોટાંની, નીતી અનીતીની સમજ હતી. તેથી બન્ને વચ્ચે સુમેળ હતો. તેઓ હળી મળીને સાથે રહી શકતા હતા. આજે જમાનો બદલાયો છે. ડહાપણને બદલે લોકોમાં દોઢડહાપણ વધારે આવી ગયું છે. જમાનાઓથી ભાઇ ઓ ભાઇઓ સાથે રહેતા આવ્યા હતા અને સુખે દુઃખે એક બીજાને મદદરૂપ થઇ પડતા હતા તેઓ આજે તેમ રહી શકતાં નથી. આજે સૌ છુટા થઇ પોતાનું અલગ સંભાળવા ઇચ્છે છે. કુદરતના નીયમથી એ વિરૂદ્ધ છે અને પતનની નીશાની છે પરંતુ માર પડયા વિના આપણે શીખી શકતા નથી. કુદરતનો માર પડશે ત્યારે આપણે નિદ્રામાંથી જાગૃત થઇશું. એટલે આજના વાતાવરણ માટે કોઇ નો દોષ કાઢવાના કરતાં પ્રારબ્ધનોજ દોષ કાઢવો રહ્યો. માબાપોથી આજે સમજુ હોવાનો ફાંકો ધરાવી પોતાના સંતાનોપર કાબુ રાખી નહિ શકાય. સહિષ્ણુતાની પરાકાષ્ટાએ પહોંચવું પડશે. તેમાં કદાચ તેઓએ ખપી પણ જવું પડશે. યુવાનોને એટલું જ કહી શકાય કે વડીલોના અનુભવ જ્ઞાનને તમે ઠોકર ન મારો. તેમનું કહ્યું નહિ માનીને ધેરાં-પાણીમાં જશો તો દુખી મરશો. વડીલો જો ખોટા લાગે તો પૂ. બાપુ શીખવી ગયા છે તેમ તેમની સામે સત્યાગ્રહ કરો. દુરાગ્રહમાં નથી તમારૂં કે નથી કોઈ નું શ્રેય.

હું જોઇ શકયો છું કે ઉપરોકત બન્ને યુવાનો ની સંસ્થાઓમાં સમજુ યુવાનો છે. તેઓએ સમજીને સંગઠીત થઇ જવું જોઇએ. તો તેઓની સેવા ઓ ઘણીજ કીમતી થઇ પડશે.

નિરાશા ભરેલું વાતાવરણ

આજના નિરાશા ભરેલાં વાતાવરણ માં આ સઘળાં આશાના ચિન્હો છે. બાકી તો અનિષ્ટ તત્વો એટલાં જોર થી કામ કરી રહ્યાં છે કે દુનીયા રસાતળ થઇ જવાની ધાસ્તી જણાય છે. એ તત્વોથી આપણી કોમ અને તેમાંયે આપણો ગુજરાતી સમાજ અલિપ્ત રહી શકયો નથી. મદીરા પાન દિનપર દિન વધવા લાગ્યું છે. મોટાઓમાં હોય પછી નાનાઓમાં તો આવેજ. મદીરાપાનની સાથે જુગાર, વ્યભિચાર એ સઘળુ સંકળાએલું છે. અને તેનું જોર વધે એટલે વર્ણસંકરતા અને પાયમાલીજ પરિણમે. લોકોને દેહેશત લાગી રહી છે કે આવતા દસ વીસ વર્ષમાં આપણો ગુજરાતી સમાજ ગુજરાતી રહેશે કે વર્ણસંકર બની જશે. આ દેશમાં બીજું કશું નહિ તો તેને માટે તો અનુકુળ સંજોગો પડેલા જ છે. એ તેમાંથી આપણે બચીએ એજ પ્રાર્થના કરવી રહી.

સ્મરણીય પ્રસંગો

એક બે બીજા સ્મરણીય પ્રસંગોની મારે અહિ નોંધ લેવી જોઇએ. મારી મુસાફરી દરમીયાન બેનોની ડીસ્ટ્રીકટમાં હું સંધ્યાકાળે પીટીટ પહોંચ્યો હતો. ત્યાં હરીભાઇ બગાભાઇ કરીને એક ભાઇ વેપાર કરી રહ્યા છે. ગઇની આગલી સાલ તેમના ધર્મ પત્નિ સાતેક મોટી છોકરીઓ અને છોકરાઓને મુકી ગુજરી ગયાં હતાં. તેઓ ખરા હરી ભકત છે. પૂજ્ય બાપુ પ્રત્યે પુજ્ય ભાવ ધરાવે છે તેમના તરફથી ગીની બે ગીની મળવાની આશા રાખી હતી પરંતુ તેમણે મારાપર ઘણો પ્રેમ વર્ષાવ્યો અને ૧૫ ગીનીની ચેક વગર માંગ્યે લખી આપી.

બીજો એક કરૂણ પ્રસંગ એક માત પિતાનો હતો જેમણે પોતાનાં છોકરાં ઓ જેમને યુનીવર્સીટીનું જ્ઞાન અપાવી હુશીયાર કર્યા હતા. પરંતુ એ છોકરાં ઓએ પરકોમમાં પરણી જઇ પોતાના માતપિતાને દુઃખી કર્યા હતાં, એ બન્ને પતિ પત્નિ દુઃખને કારણે અકાળે વૃદ્ધ થઇ ગયાં છે. સમાજે તેમને તેઓએ પૈસાને ખાતર પોતાના છોકરાંઓને - પરકોમને વેચી દીધાં એવો આરોપ મુકી લગભગ બહિષ્કત કર્યાં હતાં. તેઓની સ્થિતિ કરૂણા જનક હતી. બન્ને અગ્નિ પરિક્ષામાં થી પસાર થઇ રહ્યાં છે. તેઓના છોકરાં ઓને પોતાના કૃત્યથી વગો બાદ પશ્ચાતાપ થઈ રહ્યો છે. આ બન્ને પતિ પત્નિ પણ ઇશ્વરપર ખુબ શ્રદ્ધા રાખી ભક્તિ કરી રહ્યાં છે. પૂ. બાપુ પ્રત્યે પૂજ્ય ભાવ ધરાવતાં આવેલાં છે અને કંઇક મુદતથી ફીનીકસ સંસ્થાપર નનામે બે ગીની મહાત્મા ગાંધી સ્મારક ફન્ડમાં મોકલતા આવેલાં છે. મારી જોહા-નીસબર્ગમાં હાજરીની ખબર પડતાં તેઓએ મને ખાનગીમાં બોલાવ્યો અને કસ્તુરબા સ્કુલ ફન્ડમાં ૫૨ ગીની ની ચેક લખી આપી. તેઓ પોતાનું નામ જાહેર કરવા નથી ઇચ્છતાં. મારી હાર્દીક પ્રાર્થના છે કે ઇશ્વર તેઓને મનની શાંતી આપે અને તેઓના છોકરાંઓને સુખી રાખે અને સન્મતિ આપે.

પૂજ્ય બાપુના યુરોપીયન અનુયાયી ઓમાં સ્વર્ગસ્થ મી. કેલનબેક જેવા કોઇ નહોતા. પૂજ્ય બાપુને તેમણે પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરી દીધું હતું અને ૧૯૦૭–૧૪ની સત્યાગ્રહની લડત માં સક્રીય ભાગ લઇ જેલનાં સંકટો પણ સહન કર્યાં હતાં અને સત્યાગ્રહી ઓના કુટુમ્બીઓના આશ્રય માટે અગીયારસો એકરનું જોહાનીસબર્ગથી એકવીસ માઇલ દુર લોલીમાં આવેલું ફાર્મ આપ્યું હતું. તેમનાં બાણેજ મીસીસ હાના લઝાર જેમને મી. કેલનબેકના જોહાનીસબર્ગના એક પ્રગણાં લીંકસફીલ્ડ રીજપર આવેલાં સુંદર મકાનનો વારસો મળેલો છે ત્યાં થોડાક કલાક ગાળવાનો મને પ્રસંગ મળ્યો હતો. મી. કેલનબેકે મહાત્મા ગાંધી સ્મારક પુસ્તકાલય માટે ફીનીકસને પા. ૩૦૦ આપ્યાં હતાં અને તેમણે પોતે વસાવેલા કીમત પુસ્તકાલય અને પા. ૧૦૦૦૦ તેમણે ઇઝરાયલને અર્પણ કરી દીધેલાં છે. મીસીસ હાના લઝારે ખરા ભક્તિ ભાવથી આ પુસ્તકોનું જતન કર્યું હતું અને પોતાને હાથે સઘળાં પુસ્તકો પેક કરી હમણાંજ ઇઝરાયલ રવાના કર્યાં છે. એ પુસ્તકોમાં જગતના મશહુર લેખકો, કવીઓ, તત્વજ્ઞાનીઓ, ધર્મીઓનાં પુસ્તકોનો અને ખાસ કરી સ્કીન, થોરો અને ટોલ્સટોય, જેમના તેઓ ચુસ્ત અનુયાયી હતા, તેઓના પુસ્તકોનો સમાવેશ થાય છે. મીસીસ હાના લઝાર ફેબ્રુઆરીમાં ઇઝરાયલ જવા રવાના થાય છે જ્યાં એ પુસ્તકો ની વ્યવસ્થા પોતે જાતે જોઇ શકશે.

આ સિવાય જોહાનીસબર્ગમાં મારાં ત્રણ અઠવાડીયાના પ્રવાસ દરમીયાન બનેલી નોંધપાત્ર ઘટનાઓમાં જોહા-નીસબર્ગના વેસ્ટર્ન એરીયાઝમાં વર્ષો થી વસી રહેલા બીન-ગોરાઓ, જેઓનો મોટો ભાગ આફ્રિકનોનો છે, તેઓને એ સ્થળો ખાલી કરી જવાની નોટીસો મળી હતી. લોકોનું માનવું છે કે તેમાંથી મોટું તોફાન ફાટી નીકળશે. સરકાર ચીનગારીઓ મુકયાજ કરે છે. શું થાય છે તે જોવાનું રહ્યું. સઘળાઓને સલાહ તો એજ છે કે ભલે જાન જાય પરંતુ તેઓએ સ્વેચ્છા એ ત્યાંથી નહિ હટવું. એ કહેવું જેટલું સહેલું છે તેટલું કરવું સહેલું નથી છતાં ઇશ્વર સૌને સન્મતી આવે એજ પ્રાર્થના.

બીજો ભયંકર બનાવ જોહાનીસબર્ગ નું એક પ્રગણું હીલબ્રોમાં બે દુકાનોમાં એક દિવસે અણચીંતવ્યો ધડાકો થયા નો બન્યો જેથી એ દુકાનો ભસ્મીભૂત થઇ એટલુંજ નહિ પરંતુ આજુબાજુના તેમજ સામેના મોટાં મકાનોના અસંખ્ય કાચો તુટી ગયાં. ત્યાંનું દ્રશ્ય બોમ્બનો મારો થયો હોય તેના જેવું થઇ ગયું હતું. પોલીસ ખાતું ઉંડાણથી તપાસ કરી રહી છે અને કંઇક મોટાં કાવત્રાંનો તેને વહેમ છે અને તેની બાતમીઓ પણ તે એકઠી કરી રહી છે. તેને અંગે જાણીના હીંદીઓ તેમજ યુરોપીયનો પકડાયા છે. કોર્ટે જામીનપર છોડવાની તેઓ ની અરજી નામંજુર કરી છે. પરિણામ આવે તે ખરૂં. અત્યારે તો વીમા કંપની નો ભોગ છે.

ત્રીજો બનાવ ટ્રાંસવાલની કોંગ્રેસના ત્રણ નેતાઓની તેઓપર સપ્રેશન આફ કોમ્યુનીઝમ એકટની રૂએ મુકાયેલા પ્રતિબંધોના કરેલા ભંગને માટે ધરપકડનો બન્યો હતો.

આ રીતે જોહાનીસબર્ગમાં મારાં ત્રણ અઠવાડીયામાં અનેક જાણવા જેવા બનાવો બની ગયાં હતાં અને જે કાર્યને માટે હું ગયો હતો તે ઉપરાંત અનેક કડવા મીઠાં અનુભવો પણ થયાં હતાં.

સંપૂર્ણ.

પરચુરણ

—ભારત શબ્દ રચના હરીફાઇ પર અંકુશ મુકવાનો વિચાર કરી રહ્યું છે.

—રાજકોટમાં ઓપન એર થિયેટર અને તરવાનો હોજ બાંધવાનું નકકી થયું છે.

—શ્રી નેહરૂનો જન્મ દિન "બાળક દિન" તરીકે ઉજવવાનું પંડીતજીએ સુચન કર્યું હતું તે મુજબ વિધવિધ કાર્યક્રમો બાળકોના રાખી તે દિવસ ઉજવાયો હતો.

—ખાદીનું વેચાણ આ વરસે ત્રણ કરોડનું થયું હતું તેમાં સાત લાખ માણસોને પેટ પુરતી રોજી મળે છે. સરકારે ૧૪ લાખ રૂપીયાની ખાદી લીધી હતી. ટપાલ, તાર, રેલ્વે વિગેરે ખાતાઓમાં પણ ખાદીના ગણવેશો આપવાનું સરકારે નકકી કર્યું છે.

બુકકીપીંગ, ઇનકમ ટેકસ રીટર્ન્સ, લાઇસેન્સીંગ, રેવન્યુ કલીયરન્સ અને ઇનસ્યોરન્સ માટે મળો:

આર. વીઠ્ઠલ

૨૧૩ મેકાસા હાઉસ, ૧૭ કમીશનર સ્ટ્રીટ, સેકન્ડ ફલોર, ફેરેરાસ્ટાઉન, જોહાનીસબર્ગ, ફોન ૩૩–૨૬૫૪.

વેચવાના છે

નવસારી સ્ટેશન રોડ પર, બજારમાં ત્યા સોસાયટીઓમાં મકાન અગર ખુલ્લા પ્લોટ લેવા માટે અગર નેશનલ સેવીંગ્સ સર્ટીફીકેટ (આવક વેરાથી મુકત વ્યાજ) ખરીદવા લખો:

એમ. જનાર્દન ભટ્ટ.
Authorised Agent For
Government of India
National Saving Certificate.
બાળા સાહેબની હવેલી,
Navsari, Bombay, India.

ગુજરાત પ્રેસનું સંવત ૨૦૧૧ નું પંચાંગ

કીંમત શી. ૫–૬
પોસ્ટે યુનીયનમાં પે. ૩
યુનીયન બહાર પે. ૬
મળવાનું ઠેકાણું આ ઓફીસ
'Indian Opinion', P. Bag.
Phoenix, Natal.

રોબિન્સન ક્રૂઝોની આપવીતી

ઈ. સ. ૧૬૩૨માં, ઇંગ્લન્ડના યોર્ક શહેરમાં, એક સારા ગણાતા સુખી ઘરમાં મારો જન્મ થયો હતો. અમે ત્રણ ભાઈઓ હતા, એમાંથી હું એકલો જ જીવતો રહ્યો હતો; એટલે તમે કલ્પી શકશો કે, મારાં માતાપિતાનું મારી ઉપર કેટલું વહાલ હશે.

મારા પિતાએ તે જમાનામાં મળી શકે એવી બધી કેળવણી મને આપી હતી, અને તેમનો ઇરાદો મને વકીલ બનાવવાનો હતો. પરંતુ, કોણ જાણે શાથી, મને તો નાનપણથી જ દરિયો ખેડવા જવાની લહે લાગી હતી. મારા પિતાને એ બીલકુલ ગમતું નહોતું. એટલે તેઓ મને નાદાન સમજીને ઘણી વાર દરિયાનાં દુઃખો અને એનું અસ્થિર જીવન તથા જોખમો સમજાવતા અને છેવટે ગળગળા થઇને કહેતા, 'બેટા, હવે અમે બંને ઘરડાં થયાં; તારાં ઘરડાં મા-બાપને ખાતર પણ તું આ ગાંડપણ છોડ.'

આથી એક વર્ષ તો મેં મનમાં નક્કી કર્યું કે, મારે આ સાહસ નથી જ ખેડવું. પરંતુ મારો જીવ બહુ લાંબું ઝાલ્યો ન રહ્યો. એક દિવસ હું અમસ્તો રખડવા માટે હલ શહેર તરફ ગયો હતો. ત્યાં અચાનક મારો એક મિત્ર મને મળ્યો. તેણે કહ્યું, 'રોબિન, લંડન સહેલ કરવા આવવું છે? મારા પિતાનું વહાણ જવાનું છે, એટલે તને ભાડું પણ નહીં બેસે.' આ સાંભળી હું તરત લોભાયો, અને ઘેર કાંઇ પણ કહ્યા વગર, ઇ. સ. ૧૬૫૧ના સપટેમ્બર માસના અરસામાં, પરબારો લંડન જવા ઉપડયો.

ઇશ્વરે કદાચ મને બોધપાઠ જ આપવા ધાર્યું હશે: રસ્તામાં ભારે તોફાન થયું! હું તો દરિયાના પહેલા અનુભવથી હેરાન હેરાન થઇ ગયો. તોફાન શમ્યું જ નહીં; પરિણામે, અમારા વહાણમાં ગાબડું પડયું; અને સારે નસીબે એક હોડીવાળાએ અમને ન બચાવ્યા હોત, તો અમે સાગરને તળિયે જ જાત. જેમ તેમ કરીને હું પછી લંડન પહોંચ્યો. મારે સમજીને અહીંથી પાછા મારા પિતા પાસે પહોંચી એમની માફી માગવી જોઇતી હતી. જ્યારે ડુબતા વહાણ પર દરિયામાં હું હતો, ત્યારે મને મારા નાસી આવવા માટે પસ્તાવો થતો હતો. તેથી મેં નક્કી કર્યું હતું કે, આમાંથી જો પરમેશ્વર મને બચાવશે, તો હું જરૂર મારા પિતા પાસે જઇ એમની માફી માગીને કહીશ કે, હવે કદી તમારી આજ્ઞા નહીં તોડું. પરંતુ લંડન સાજાસમા પહોંચ્યા બાદ, ત્યાંનું બારૂં અને ત્યાં આવતાં જતાં વહાણોની ધમાલ જોઇને હું એ બધું વીસરી ગયો, અને દુર આફ્રીકામાં વેપાર માટે જતા એક વહાણમાં સફરે ઉપડયો. અને એમ એક બે વાર જઇ આવ્યા પછી તો હું રીઢો વહાણવટી બની ગયો. પ્રભુ જાણે, આ બધો વખત, મારાં ભલાં માતાપિતા મારે સારૂ કેવાં દુઃખી થતાં હશે!

(૨)

આફ્રિકાની મારી એક સફરમાં હું મુર કહેવાતા લોકના હાથમાં સપડાયો. તેઓ મને ગુલામ તરીકે લઇ ગયા. મારો મુર શેઠ ભલો માણસ હતો. પરંતુ ગુલામી કાંઇ ભલાઇથી ઓછી જ સહ્ય બની શકે! એક દિવસ સારો લાગ જોઇને, હું શેઠની જ એક હોડી લઇને નાઠો. મારે સારે નસીબે, વચ્ચે ગને બ્રઝિલ જતું એક વહાણ મળી ગયું, તેમાં બેસી હું બ્રાઝિલ પહોંચ્યો. અહીંના સ્પેનિશ વસાહતીઓ જોડે મને સારૂં ગોઠી ગયું. તેમની જેમ હું પણ ખેતી કરવા લાગ્યો અને જતે દહાડે સારો ખેડુત બન્યો. ધીમે ધીમે મારૂં ખેતી કામ એટલું જામ્યું કે, મારે બે ત્રણ નોકરો રાખવાની જરૂર પડી. પરંતુ મારો મૂળ ગ્રહ જ સુખનો નહીં, તે ત્યાં ચારેક વરસ સ્થિર રહ્યા બાદ, ફરી પાછું મારે સફરે જવાનું થયું.

એક દહાડો મારા ત્રણ પડોશીઓએ મને વિનંતી કરી, 'ભાઇ, અમારૂં એક કામ ન કરો? તમે આફ્રીકાની રોજ રોજ જે રસિક વાતો કહો છો, તે પરથી લાગે છે કે, તમે ત્યાંના સારા માહિતગાર છો. અમે તમને વહાણ વગેરેની બધી સોઈ કરી આપીએ. અમારે ખાતર ત્યાં એક વાર જઇને ગુલામો ન લઇ આવો! તેમાંના અર્ધા અમે તમને આપીશું.' આ લોભાવનારી વાતમાં ફસાયા વગર મારાથી ન રહેવાયું, ને ચાર વર્ષના સ્થિર વસવાટ બાદ, પાછો હું દરિયાની સફરે ઉપડયો. તે દિવસે ઇ. સ. ૧૬૫૯ના સપટેમ્બરની પહેલી તારીખ હતી. તે જ દહાડે આઠ વર્ષ અગાઉ હલથી હું ઉપડયો હતો. ત્યારના કરતાં આ વેળાના મારા ગ્રહો વળી વધારે અવળા નીકળ્યા.

સફરની શરૂઆતમાં પંદરેક દહાડા તો સૌ સારૂં ચાલ્યું. જરા ગરમી વધારે લાગતી હતી, છતાં હવા ખુશનુમા હતી. પછી અમારા દુઃખના દહાડા શરૂ થયા. પહેલું તો ખુબ સખત વાવાઝોડું આવ્યું. બાર દહાડા સુધી તે ચાલ્યું! તે એવું તો જોરદાર અને બિહામણું હતું કે, અમારા વહાણને એની આગળ વિવશ થઇ તણાયા વગર છુટકો નહોતો. તેવામાં એક દહાડો એક વહેલી સવારે અમારા એક માણસે હર્ષથી બુમ પાડી, જમીન! એ બુમ સાંભળી ત્યાં તો અમારૂં વહાણ નીચે રેતીમાં સખત ચોંટયું. તોફાન તો કહે મારૂં કામ! પહાડ જેવાં મોજાં ગર્જતાં હતાં. જડ થઇ ઉભેલા વહાણ પર હવે ઘણની પેઠે એ પડવા લાગ્યાં. વહાણને પુરૂં કરવામાં એમને હવે કેટલો સમય લાગે છે, એ જ જોવાનું હતું. વહાણ ભેગો એ મોજાં અમારો પણ કુટો જ કરશે, એવી અમને ખાતરી થઇ. જમીન સામે દેખાતી હતી, પણ તે પાસે નહોતી.

કપ્તાને વિચાર કર્યો કે, આ અવશ્ય નાશ પામનાર વહાણમાંથી નાસી છુટીએ તો કદાચ બચાય. એટલે, અમારી પાસે વહાણ પર એક હોડી હતી, તેને જેમ તેમ કરીને પાણી પર ઉતારીને તેમાં અમે કૂદી પડયા. મોજાં સામે આખડતાં અને અથડાતાં કેટલુંક અંતર અમે કાપ્યું. પરંતુ અમારૂં નસીબ તો ચાર ડગલાં આગળ જ ઉભેલું લાગ્યું: એક મોટા મોજાએ આવીને અમારી હોડીને ગબડાવી દીધી! ટોપલામાંથી નારંગી નીકળી પડે એમ અમે બધા પાણીમાં ઠલવાયા. પછીના મારા અનુભવની વાત તો વર્ણવી શકાય એમ નથી. કાન, નાક અને આંખમાં જ નહીં, પેટમાં પણ પાણી પેસી ગયું. પરંતુ મારૂં નસીબ એટલું સારૂં કે, ધક્કા મારતાં મારતાં મોજાં મને મુર્છીત દશામાં કિનારે ફેંકી આવ્યાં. તેમાંથી મને બરોબર કળ વળી ત્યારે જોતાં મને જણાયું કે, વહાણમાંથી હું એકલો જ બચ્યો છું. એને માટે મેં ઇશ્વરનો પાડ માન્યો.

(૩)

દરિયામાંથી જેમ તેમ બચીને જમીન તો જોઇ; પણ હવે જમીન પર બચવું સહેલું નહોતું. જીવનમાં કદાચ પહેલી વાર મારી નજર મારી જાત ઉપર ગઇ. ઉપર આભ, નીચે જમીન, અને સામે પાણી સિવાય બીજું કોઈ મારી પાસે નહોતું. મારાં જે કપડાં હતાં તેયે પાણીથી ભીનાં જ હતાં. ખીસામાં ચપટીક તમાકુ, ચપ્પુ અને ચુંગી હતાં, એ જ આ જગતમાં મારૂં સર્વસ્વ હતું.

હવે મને તરસ લાગી હતી. મને થયું કે, કયાંક નદીનાળું દરિયને મળતું હશે, તે જો જડે તો મીઠું પાણી મળે. સારે નસીબે તે મળી ગયું. પેટની ખોરાકની અને પાણીની બેઉ જગા પાણીથી ભરીને હવે હું આગળની ચીંતામાં પડયો. મેં તો માની લીધું કે, કોઇ જંગલી પશુ કે માણસને હાથે મારૂં મોત જ હવે બાકી છે. પણ તેથી હાથ જોડીને ઓછું બેસી રહેવાય છે! હીંસ્ત્ર પશુઓ મારે નહીં તે સારૂ મેં નક્કી કર્યું કે, ન ફાવે તોય રાત ઝાડ પર કાઢવી. રક્ષણને સારૂ એક ડાળી તોડીને તેનું ડફણું કર્યું. પછી એક ઘટાદાર ઝાડ ખોળીને તેના ઉપર આખી રાત વિતાવી.

સવારે ઉઠયો ત્યારે શરીર તાજું થયું હતું; મન સ્વસ્થ હતું. સામે દરિયો શાંત સરોવર જેવો હતો. પણ આ શું? મારૂં પેલું વહાણ,—કદાચ રાતની ભરતીથી—કીનારા નજીક તણાઇ આવ્યું હતું! મને થયું, 'અરે ભગવાન, ત્યારે શું બચવાને નામે અમે હોડીમાં મરવા જ બેઠા એમને!' ગઇગુજરીના એ વિચાર રોકીને હવે મેં વહાણ પર જવાનું વિચાર્યું. મને આશા હતી કે, ત્યાં કાંઇક ખાવાનું મળશે. દરિયામાં ઓટનો લાગ જોઇ હું કપડાં કાઢીને કુદી પડયો. તરતો તરતો વહાણે પહોંચ્યો. શુભ જોગે એક દોરડાનો કકડો લટકતો હતો, તે ઝાલીને હું ઉપર ચડી ગયો. પહેલો ભંડારની ઓરડીમાં પહોંચ્યો. વિચાર કરો કે, ત્યાં કોરાં ખારસાં બિસ્કિટ જોઈ મને કેવો આનંદ થયો હશે! ખાવાને માટે થોડાંક ખીસામાં ભરીને હું હવે વહાણ પર બધું તપાસવા લાગ્યો, કેમ કે વખત ગુમાવ્યે પાલવે એમ નહોતું. મેં ઠરાવ કર્યો કે, થોડા દહાડા તો હવે આ વહાણમાંથી મારે જરૂરનો બધો સરસામાન ખસેડવા પાછળ મંડી પડવું. પણ તેને કિનારે શી રીતે લઇ જવો?

વહાણ પર થોડાંક પાટિયાં, દોરડાં, ભાંગેલા લાકડાના દાંડાને સઢ હતાં. એમાંથી મેં મારા કામ જોગો તરાપો બાંધી કાઢયો, અને લેવા જેવો બધો સામાન એના ઉપર લાધો, અને એમ લદાયેલા તરાપાને પછી હલેસતો હલેસતો મારા ટાપુએ લઇ ચાલ્યો. ત્યાં હવે ઉતરવા માટે બંદર જેવી જગા જોઇએ. તે ખોળતાં એક ખાડી મારે હાથ લાગી ગઇ. તેમાં મારા તરાપાને મેં હંકાર્યો. તેમાંથી મને એક નદીમુખ લાધ્યું. એમાં મેં મારૂં બંદર કરી મારી ખેપ ઉતારી. આટલું કર્યું તેમાં મને કંઇ કંઇ મુસીબતો પડી. એક વાર તો મારો તરાપો નમી પડીને ઠલવાઇ જ જતો રહી ગયો. પણ એ બધી મુસીબતો જીતવામાં જ હવે મારો ઉગારો હતો.

સામાન તો લાવવા માંડયો. પણ તેને રાખવો કયાં? અને મારે પણ કયાં રહેવું? રોજ ને રોજ ઓછું જ ઝાડ પર સુવાય? પહેલી ખેપમાં પ્રથમ જરૂરીયાતની ચીજો હું લાવ્યો હતો: તેમાં ખોરાકી, સુતારીનાં ઓજારો, અને થોડાંક કપડાં ઉપરાંત બે બંદુકોને થોડોક દારૂગોળો પણ લીધાં હતાં. બંદુક ખાંધે મુકીને હું રહેઠાણની શોધ માટે હવે નીકળ્યો. પહેલો હું એક ડુંગરી પર ચડયો. ચારે બાજુ નજર ફેરવતાં મેં જોયું કે હું એક બેટમાં છું. તેની ઉપર

ક્યાંય મને કોઇ માણસ જેવું ન દેખાયું. કુંજરીની એક બાજુ એક ગુફા જેવું હતું અને તેના મોં આગળ થોડી સપાટ જગા હતી. મને આ જમા રહેઠાણ માટે ગમી. ગુફાના મોં નજીક મેં તંબુ ઠોક્યો. તંબુની એક બાજુ મેં ફરતી લાકડાના દંડા ની બેવડી વાડ કરી લીધી. અંદર જવા માટે એક નિસરણી બનાવી. અંદર જઇ મારી નિસરણી ખેંચી લઉં, એટલે મારા કિલ્લામાં પછી કોઇ આવી ન શકે!—ચાલુ.

૧૯૨૨ના માર્ચના મધ્યાન્હે ૧૨ વાગે અદાલતે રાષ્ટ્રપિતા શ્રી મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી સામે રાજદ્રોહના આરોપસર ખટલો ચલાવ્યો હતો અને એમને ૭ વર્ષની કેદની સજા કરી હતી."

વિવિધ ખબરો

આર્યન વેલફેર સોસાયટી (લીવીંગ્સટન)

લીવીંગ્સટન (નોર્થ રોડેસીયા)થી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા માસમાં સોલ્સબરી હીંદુ ગુજરાતી શાળાના બાળકોએ નોર્થ રોડેસીયાના પ્રવાસ દરમીયાન લીવીંગ્સટનની આર્યન વેલફેર સોસાયટીના આશરા નીચે સંગીત, સંવાદ, નાટીકાનો મનોરંજક કાર્યક્રમ ગોઠવ્યો હતો. ઉદ્‌ઘાટન સોસાયટીના પ્રમુખ શ્રી ખુશાલભાઇ પટેલ તરફથી કરવામાં આવ્યું હતું. અને સોલ્સબરી ગુજરાતી શાળાને પા. ૧ ભેટ આપ્યો હતો. શાળાના આચાર્ય શ્રી ડાહ્યાભાઇ પટેલે વેલફેર સોસાયટીનાં સ્વાગત અને ભેટ માટે આભાર માન્યો હતો. રાષ્ટ્રગીત ગાઇ મેળાવડો બરખાસ્ત થયો હતો.

સ્વામી નિશ્ચલાનંદજી ટ્રાંસવાલમાં

શ્રી પ્રાણશંકર જોશી લખે છે: શ્રી. ટ્રાંસવાલ હીંદુ સેવા સમાજ સંચાલિત શ્રી ભારત સંસ્કાર સમિતિએ સ્વામી નિશ્ચલાનંદજીના પ્રવચનો માટે ધડેલો ૧૬ દિવસનો કાર્યક્રમ સફળતાથી પાર પડયો છે.

સ્વામીજી તા. ૧ જાન્યુઆરીના રોજ ડરબનથી જોહાનીસબર્ગ આવ્યા તે જ દિવસે શ્રી પ્રા. સો. જોશીના પ્રમુખપદે શ્રી ટ્રાં. હીં. સે. સમાજની જાહેર સત્કાર સભા મળી હતી. ત્યારબાદ શ્રી. નિશ્ચલાનંદજીએ જોહાનીસબર્ગના શ્રી ગાંધી હોલમાં વેદાંતનું રહસ્ય, માનવનો આધ્યાત્મિક વિકાસ, યોગનાં મુળભૂત તત્ત્વો, વિગેરે વિષયો પર પ્રવચન કર્યું હતું. અને હિમાલય નો પ્રવાસ અને પુણ્યક્ષેત્ર કૈલાસનાં મનોહર દશ્યો ચિત્રપટ ઉપર બતાવ્યાં હતાં.

સ્વામીજીએ કર્મનો સિદ્ધાંત, પરમાત્માનું માનુપદ એ વિષયો પર પાટીદાર હોલમાં અને હીંદુ ધર્મનું પુનરુત્થાન પર ટામીલ શાળા હોલમાં પ્રવચનો કર્યાં હતાં. શ્રી સનાતન વેદ ધર્મ સભાના આશરા હેઠળ માર્ટીનડેલના મંદિરમાં મળેલી સભામાં સ્વામીજીએ "પ્રભુનું આકાર અને નિરાકાર સ્વરૂપ" એ વિષય સમજાવ્યો હતો.

સ્વામીજીએ હીંદી વિદ્યામંદિરના મેળાવડામાં પ્રમાણપત્રો વહેંચ્યાં હતાં અને રૂડીપુર્ટ, ક્રુગર્સડોર્પ, બોનોની અને પ્રિટોરીઆની સભાઓમાં પણ જુદા જુદા વિષયોપર ભાષણો આપ્યાં હતાં.

સ્વામીજીના માનમાં તા. ૧૬–૧–૫૫ ના રોજ જોહાનીસબર્ગના શ્રી ગાંધી હોલમાં એક જાહેર વિદાય સત્કાર સભા થઇ હતી. એ પ્રસંગે પ્રમુખ શ્રી જોશી, શ્રી જસમતભાઇ નાનાભાઈ, શ્રી માનીકમ નાયડુ, શ્રી ડાહ્યાભાઇ પટેલ, શ્રી મગનભાઇ ભગુભાઇ, શ્રીમતી પડિયાચી, શ્રી કુંવરજી તવરીઆ શ્રી બાપુભાઇ પટેલ વિગેરેએ સ્વામીજી નાં સુંદર પ્રવચનો માટે સહૃદય આભાર માન્યો હતો. શ્રી. ટ્રાં. હીં. સે. સમાજની સંસ્કાર સમિતિએ એક ચેક પ્રમુખદ્વારા સ્વામીજીને અર્પણ કરી હતી.

સ્વામીજીએ શ્રી. ટ્રાં. હીં. સેવા સમાજનો સ્નેહપુર્ણ હૃદયે આભાર માન્યો હતો અને "વિશ્વની સંસ્કૃતિમાં ભારતનો ફાળો" એ વિષય પર ભાષણ આપ્યું હતું.

સ્વામીજી તા. ૧૬ના બપોર બાદ સાડા ત્રણ વાગે પ્રિટોરીઆ ગયા હતા અને વિવિધ હીંદી મંડળો અને થિયોસોફીકલ સોસાયટિ સમક્ષ હીંદુ તત્ત્વજ્ઞાન પર પ્રવચનો કર્યાં હતાં. તા. ૧૯ મીએ તે રૂડીપુર્ટ ગયા હતા અને તા. ૨૦ના રોજ સવારે એરોપ્લેનમાં ડરબન ઉપડી ગયા હતા.

સ્વામીજીના ટ્રાંસવાલમાં આવવાથી હીંદુ જનતામાં જાગૃતિ આવી છે અને ગુજરાતી અને ટામિલ ભાઇબેનો વચ્ચે સદ્‌ભાવ અને સહચાર વધ્યો છે. સમગ્ર હીંદુ જનતાને પોતાના ધર્મનો મહત્તા સમજવાનો પણ સુંદર લાભ મળ્યો છે.

જોહાનીસબર્ગમાં સ્વામીજીનો ઉતારો શ્રી બાપુભાઇ ઉકાભાઇ મારતરને આતિથ્યપ્રેમી ઘેર હતો.

ગાંધીજીને અમદાવાદમાં સજા થએલી તે જગ્યા

૧૯૨૨ના માર્ચમાં મહાત્મા ગાંધી સામે રાજદ્રોહ અંગે અમદાવાદના સર્કીટ હાઉસના જે દીવાનખાનામાં કેસ ચલાવાયો હતો તે ખંડને ઐતિહાસિક સ્મારક તરીકે જાળવી રાખવાનો મુંબઇ સરકારે નિર્ણય કર્યો છે. એ ખંડની ભીંત ઉપર હીંદી અને ગુજરાતી લિપિમાં નીચે મુજબના લખાણવાળી આરસની તખ્તી ગોઠવાઇ રહી છે. "આ તે ખંડ છે કે જેમાં

લગ્નો

સ્પ્રીંગ્સ (ટ્રાંસવાલ)ના મી. અને મરહુમ મીસીસ એમ. જે. તવડીયાના પુત્ર ભાઇ જીવણજી (જીના)ના શુભ લગ્ન જોહાનીસબર્ગના મી. એમ. આર. વાડીઆની સુપુત્રી બેન તેહમીના (શીલા)ની સાથે જાન્યુઆરી તા. ૩જીના જોહાનીસબર્ગ ખાતે ગાંધી હોલમાં તેમજ સ્પ્રીંગ્સના મી. અને મરહુમ એમ. જે. તવડીઆના ત્રીજા સુપુત્રી જરબાનુ (જેરૂ)ના શુભલગ્ન જોહાનીસબર્ગના મી. અને મીસીસ એ. એમ. નોગામાના સુપુત્ર ભાઇ મીનોચર (મીનુ) સાથે જાન્યુઆરી તા. ૨જીના કન્યાના ગ્રહે ૧૭૭૦ એકરહન, સ્પ્રીંગ્સ ખાતે ધામધુમથી થયાં હતાં.

* *

રોડેસીયાના શ્રી. ગોપાળજી બીખુભાઇ (સાતેમવાળા)ના સુપુત્ર ભાઇ રમેશચંદ્રના શુભ લગ્ન ઉમ્બર–તલમપોર નિવાસી (હાલ લીવીંગ્સટન)ના શ્રી પ્રાગજીભાઇ નારણજીભાઇનાં સુપુત્રી બેન ભાનુમતી સાથે જાન્યુઆરી તા. ૨જીના લીવીંગ્સટન ખાતે ધામધુમથી થયાં હતાં.

એક ગુજરાતી સન્નારીનું અવસાન

ડરબનની જાણીતી પહેડી મેસર્સ ટી. પી. દેવશી એન્ડ સનના સ્વ. શ્રી પુરુષોત્તમ દેવશીના વિધવા ગંગારવરૂપ મુળી બેનનું ટુંક માંદગી બાદ જાન્યુઆરી તા. ૨૫મીના મંગળવારની રાતે ૬૫ વર્ષની વયે અવસાન થવાથી ગુજરાતી હીંદુઓને મોટી ખોટ થઇ છે. સ્વર્ગસ્થ સ્વભાવે પ્રેમાળ અને મળતાવડા સ્વભાવનાં હતાં અને બહુ ભણેલા નહિ પરંતુ ગણેલાં હતાં અને વ્યવહારિક જ્ઞાન ધરાવતાં હતાં જેથી નાના મોટાં સૌ તેમનુ મુરબ્બી તરીકે સન્માન કરતાં હતાં અને સલાહ સુચના માટે તેમની પાસે જતાં હતાં અને તેઓ નાના સાથે નાના અને મોટાં સાથે મોટાં બની પ્રેમથી તે આપતાં હતાં. તેઓ ધર્મીષ્ટ હતાં અને હીંદુ ધર્મના વાર તહેવાર, વ્રતો વિગેરે ચીવટથી પાળતાં અને પોતાનાં હાથ નીચેના ઓને પળાવતાં. ૧૯૪૬ની સાલમાં તેમના પતિ શ્રી પુરુષોત્તમ દેવશીનાં અવસાન બાદ તેઓ પોતાનો સમય ઇશ્વર ભક્તિમાં અને કુટુમ્બીજનો ની સેવામાં ગાળતાં હતાં. ત્રણેક વર્ષપર તેમને સખત પક્ષઘાત થયો હતો પરંતુ તેમાંથી તેઓ ઉગરી જઇ સાવ સારાં થઇ ગયાં હતાં. માત્ર ગયા અઠવાડીયામાંજ તેમની તબીયત અચાનક બગડી આવી અને શનીવારે લોહીનું દબાણ વધી ગયું. રવીવાર સોમવાર અને મંગળવાર તબીયત નરમ રહી છતાં સૌની સાથે બોલતાં ચાલતાં હતાં. મંગળવારે બપોરે તેમને મળવા જનારાઓને તેઓ કહેતાં હતાં કે હવે ચીઠ્ઠી આવી ગઇ છે એટલે બધા ઉપચારો કરવા કશા કામના નથી. છેવટ સુધી તેઓ પુરી શુદ્ધિમાં હતાં અને રાતે સાડા નવ વાગે પ્રભુના નામનું ઉચ્ચારણ કરી દેહ ત્યાગ કરી ગયાં.

બુધવારે બપોરે ૧૨ વાગે સ્ટેલાવુડ ક્રીમેટોરીયમમાં શ્રી નરદેવ વેદાલંકારના હસ્તે અંતિમ અંજલી અપાયા બાદ દરેક વર્ગના લોકોની મોટી હાજરીમાં અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો. સ્વર્ગસ્થ પોતાની પાછળ તેમના પુત્રતુલ્ય ભત્રીજા શ્રી વ્રજલાલ ઠક્કરને અને બહોળાં કુટુમ્બને શોક કરતાં મુકી ગયાં છે. સ્વર્ગસ્થના આત્માને ઇશ્વર ચિરશાંતી બક્ષે અને દુઃખી થએલાં કુટુમ્બીજનોને ધીરજ અને હિંમત બક્ષે.

આભાર

શ્રી. વ્રજલાલ ઠક્કર પોતાનાં પુજ્ય માતુશ્રીતુલ્ય કાકીના અવસાનના શોકજનક અવસરપર યુનીયનના દુર અને નજીકના ભાગોમાંથી તેમજ પરદેશથી જે જે ભાઇઓએ પુષ્પાંજલીઓ તેમજ દિલસોજીના સંદેશા પાઠવ્યા હતા તેમજ જે કુટુમ્બીજનો અને સ્નેહીઓએ જાતે હાજર થઇ તેમના પર આવી પડેલાં મહાન દુઃખમાં દિલાસો આપ્યો હતો તેઓ સર્વનો પોતાની વતી તેમજ પોતાના સર્વ કુટુમ્બીજનો વતિ આ પત્રદ્વારા હાર્દીક આભાર માને છે.

શ્રી સુરત હીંદુ એજ્યુકેશન સોસાયટી

વાર્ષીક જનરલ સભા

આથી સર્વે મેમ્બરોને જાહેર કરવામાં આવે છે કે શ્રી સુરત હીંદુ એજ્યુકેશનલ સોસાયટીની વાર્ષીક જનરલ મીટીંગ રવીવાર તા. ૫–૨–૫૫ના બપોરના ૨–૩૦ વાગ્યે શ્રી સુરત હીંદુ એસોસીએશનના ૧૨૭ વીક્ટોરીયા સ્ટ્રીટ વાળા હોલમાં મળશે. સર્વે મેમ્બરોને વખતસર હાજર રહેવા વિનતી છે. કામકાજ: (૧) મીનીટ્સ (૨) મંત્રીનો વાર્ષીક હેવાલ (૩) ખજાનચીનો વાર્ષીક હીસાબ (૪) ઓફીસરો, કમીટીઓ, વિ.ની ચુંટણી (૫) પરચુરણ

એલ. બી. પટેલ.
મા. મંત્રી શ્રી સુરત હીંદુ એજ્યુકેશનલ સોસાયટી.

ભારતનો પત્ર

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

મુંબઈ તા. ૬-૧-૫૫

સૌરાષ્ટ્રમાં શ્રી રસિકલાલ પરીખનું પ્રધાન મંડળ સ્થિરતાથી કામે લાગી ગયું છે. પ્રધાન મંડળમાં ખેડુતોના એક પ્રતિનિધિને લેવામાં આવ્યા પછી હવે હરીજનોએ પણ પ્રધાન મંડળમાં એક હરીજનને લેવાની માગણી કરી છે. પણ તેમની આ માગણીનો સ્વીકાર થાય તેવો સંભવ નથી. વચ્ચે પાછી શરૂ થયેલી ધાડપાડુઓની રંજાડ સામે પોલીસે સખત પગલાં લીધા પછી હમણાં કાંઈક શાંતિ છે. શ્રી રસિકલાલ પરીખે, "કોણ ચઢે ભૂપત કે રસિકલાલ" એ પુસ્તકના લેખક શ્રી યશપાલ પરીખ સામે માંડેલા બદનક્ષી કેસની સુનાવણી વધુ મોકુફ રહી છે. હાઈકોર્ટે યશપાલની આ કેસ બીજી અદાલતમાં બદલવા તથા શ્રી રસિકલાલની ગમે તેટલા સમય સુધી ઉલટ તપાસ લેવા દેવાની કરેલી બન્ને અરજીઓ રદ કરી છે. આ ચુકાદા સામે સર્વોપરી અદાલતે જવા દેવાની શ્રી યશપાલે કરેલી માગણીનો પણ હાઈકોર્ટે અસ્વીકાર કર્યો છે. એટલે હવે મુંબઈના વડા પ્રેસીડેન્સી માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં આ કેસ આગળ ચાલશે અને તેનો જલદી નિકાલ આવી જશે.

* * *

કચ્છમાં તારીખ પહેલી જાન્યુઆરીથી વેચાણ વેરાનો અમલ શરૂ થઈ ગયો છે. સૌરાષ્ટ્રની જેમ કચ્છના વેપારીઓએ પણ વેચાણવેરા સામે આંદોલન શરૂ કર્યું છે. પણ તેમના વિરોધે સૌરાષ્ટ્રના જેવું ઉગ્ર કે તોફાની સ્વરૂપ પકડયું નથી. વેપારીઓ અને કેટલાક ચળવળીયાએ કચ્છના કમિશનરની મોટર અટકાવી કરેલા તોફાનો પછી સત્તાવાળાઓ કડક બન્યા છે અને તેમણે પંદરેક માણસોની ધરપકડ કરી છે. એ પછી પરિસ્થિતિ શાંત છે.

* * *

આજથી લગભગ એક વર્ષ પહેલાં શ્રી નેહરૂએ દિલ્હી ખાતે ભારતમાંના આફ્રિકન વિદ્યાર્થીઓનાં પહેલાં અધિવેશનનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું. તે વખતે પોતાની માતૃભુમિમાં જ દીનતા અનુભવી રહેલા આફ્રીકનો પ્રત્યે હમદર્દી બતાવતું એવું દર્દ ભર્યું ભાષણ કર્યું હતું કે, જેની છાપ કાયમને માટે રહી જાય. દીલ્હી વિદ્યાપીઠમાં આફ્રિકાના અભ્યાસ માટે વિભાગ સ્થાપવાના નિર્ણયની એ પ્રસંગે જાહેરાત થઈ હતી હવે દિલ્હી વિદ્યાપીઠે આ વિભાગ ચાલુ કરવાની તઈયારી પુરી કરી છે અને આવતા માસથી આ અભ્યાસના વર્ગો ચાલુ થઈ જશે.

આફ્રીકાના અભ્યાસ માટેના વર્ગમાં બીજા વર્ગમાં પાસ થયેલા ગ્રેજ્યુએટો જ દાખલ થઈ શકશે. તેમનો અભ્યાસ ક્રમ બે વર્ષનો હશે અને તે પાસ કર્યા પછી વિદ્યાર્થીઓને ડીપ્લોમા અપાશે જે એમ. એ બરાબર ગણાશે.

આ વર્ગમાં દાખલ થનારા હીંદીઓને પુર્વ આફ્રીકામાં પ્રચલીત સ્વાહીલી ભાષા કે પશ્ચિમ આફ્રિકામાં પ્રચલિત હોસાં ભાષા ફરજીયાત શીખવી પડશે. આફ્રીકન વિદ્યાર્થીઓને એવીજ રીતે ભારતની કોઈપણ એક ભાષા મોટે ભાગે હીંદી શીખવી પડશે. હીંદી અને આફ્રીકન બધા વિદ્યાર્થીઓને આફ્રીકાનો ઇતિહાસ, માનવવંશ શાસ્ત્ર, આફ્રિકાની સંસ્કૃતિ અને ભુગોળ, આફ્રીકાના જુદા જુદા ભાગોના બંધારણ અને સરકારી તંત્ર, આફ્રીકાનું અર્થશાસ્ત્ર તથા આફ્રીકાના બાકીના વિશ્વ અને ખાસ કરીને ભારત અને એશિયા સાથેના સંબંધોનો અભ્યાસ કરવો પડશે.

આફ્રીકાના અભ્યાસ માટે દિલ્હીની આ શાળા એશિયા ભરમાં પહેલી જ હશે. આફ્રીકા ખંડ સિવાય આફ્રીકાના અભ્યાસની જોગવાઈ અત્યારે માત્ર બ્રીટન, ફ્રાંસ, અમેરીકા અને બેલ્જીયમ અને અમેરીકામાં જ છે. અત્યારે ભારતમાં ૨૦૦ આફ્રીકન વિદ્યાર્થીઓ ભણે છે, ત્યારે બ્રીટનમાં ૮૦૦૦ ઉપરાંત આફ્રીકન વિદ્યાર્થીઓ છે. આમાં તફાવત એટલોજ છે કે, બ્રીટનમાંના આફ્રીકન વિદ્યાર્થીઓને સંસ્થાનિક (કોલોનિયલ) સરકારના ખર્ચે મોકલવામાં આવ્યા છે જ્યારે ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે ભારત આવેલા ઘણા ખરા વિદ્યાર્થીઓ ભારત સરકારની સહાયથી આવ્યા છે.

દીલ્હીની આ શાળાના વડા તરીકે કેનિયામાંથી હદપાર કરાયેલા એક અંગ્રેજ કામ કરશે. તેમનું નામ છે શ્રી પીટર રાઈટ. તેઓ જોમો કેન્યાટા સાથે પરિચય અને તેમના સાથીઓ સાથે મિત્રાચારી ધરાવતા હોવાને કારણે તેમને એક "ભયંકર માનવી" તરીકે કેનિયાની સરકારે ત્યાંથી હદપાર કર્યા હતા. શ્રી રાઈટ તબિયતના કારણે ૧૯૪૭માં ભારત છોડી ઇંગ્લાંડ ગયા એ પહેલાં વર્ષો સુધી ભારતમાં તેઓ શિક્ષણ આપતા હતા.

* * *

કસ્તુરબા ગાંધી-સ્મારક નિધિ ૧૬ ગ્રામ સેવિકા તાલીમ કેન્દ્રો, ૯ સહાયક પરિચારિકા અને સુતિકા તાલીમ કેન્દ્રો, ૨૫૯ ગ્રામ સુખાકારી કેન્દ્રો, ૧૬૪ માતા અને બાળક સુખાકારી કેન્દ્રો અને એક રક્તપીતિયા રાહત હરિપતાલ ચલાવવા માટે રૂ. ૧૮,૫૯,૦૦૦ મંજુર કર્યાં હતા. નિધિના ટ્રસ્ટીઓની બોર્ડની સભા અમદાવાદ ખાતે મળી હતી અને ૧૯૫૫ માટેનું અંદાજ પત્ર પસાર કર્યા પછી મોકુફ રહી હતી.

બોર્ડે ગયા વર્ષે ગ્રામ વિસ્તારોમાં સ્ત્રીઓ અને બાળકોની સુખાકારી માટે નિધિએ કરેલી કામગીરીની સમાલોચના કરી હતી અને એવો નિર્ણય કર્યો હતો કે, નિધિની કામગીરીને હમણાં વિસ્તારવા કરતાં તેના પાયાને મજબુત બનાવવાની કોશીશ કરવી. નિધિ તરફથી તેમજ બીજી સામાજીક સંસ્થાઓ તરફથી ચાલતા કાર્ય માટે જરૂરી એવી તાલીમ પામેલી ગ્રામ સેવિકાઓ વધુ સંખ્યામાં મળી શકે એ માટે વધુ ગ્રામ સેવિકાઓને તાલીમ આપવાની વ્યવસ્થા કરવી.

નિધિની દેખરેખ નીચે ગ્રામ વિસ્તારમાં કાર્ય કરવાને તઈયાર હોય તેવી બહેનોને દાકતરીનો અભ્યાસ કરવા માટે બોર્ડ માસિક રૂ. ૭૫ની પાંચ શિષ્ય વૃતિઓ આપશે.

બોર્ડે શ્રીમતી દુર્ગાબાઈ દેશમુખ, શ્રીમતી ઇંદીરા ગાંધી અને આસામના શ્રી અમલ પ્રવેદની નવા ટ્રસ્ટીઓ તરીકે નિમણુક કરી હતી.

ગાંધી સ્મારકે નિધિએ ૧૯૫૫માં વિવિધ રાજ્યોમાં કાર્ય કરવા માટે કસ્તુરબા નિધિને રૂ. ૨,૨૭,૫૦૦ની ગ્રાંટ આપી છે. કસ્તુરબા નિધિએ અત્યાર સુધીમાં ૩૦૦ દાયણો અને ૧૫૦૦ ગ્રામ સેવિકાઓને તાલીમ આપી તઈયાર કરી છે. ૧૯૫૫માં નિધિ ૪૦૦ ગ્રામ સેવિકાઓ અને ૧૦૦ દાયણો તઈયાર કરવાનો ઇરાદો રાખે છે.

* * *

નવા વર્ષના દિવસે આચાર્યો વિનોબા ભાવે એ બીહારમાંથી બંગાળમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. ભૂદાન માટે પગપાળા તેઓ હવે પશ્ચિમ બંગાળમાં પ્રવૃત્તિ કરશે. ભૂદાન કાર્યકરો કલકત્તા શહેરમાં પ્રવૃત્તિ નહિ કરે તેનાં કારણો આપતાં વિનોબાજીએ જણાવ્યું હતું કે, કલકત્તા પર દુરથીજ વિચારો અને શીલ્સુશીની અસર જમાવવી જોઈએ. તેમાં પ્રવેશ કરીને નહિ. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે, "હું બાંકુરા ખાતેથી પશ્ચિમ બંગાળમાં ભૂદાનની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરીશ. હું આશા રાખું છું કે, મારી ભૂદાન માટેની અપીલનો આ વિસ્તારના લોકો સારો જવાબ આપશે. જ્યારે કલકત્તાના લોકો બાંકુરાની પ્રજાની ઉદારતાની વાતો સાંભળશે, ત્યારે તેઓ પોતાનું માનસ ફેરવશે અને ભૂદાનની પ્રવૃત્તિમાં જોડાશે જો હું કદી કલકત્તા જઈશ તો તે મારા ભુદાન કાર્યના અનુભવોની જ ચર્ચા કરવાને. કલકત્તાની પ્રજા પાસેથી હું પશ્ચિમ બંગાળના ગામોમાં થનારી ક્રાંતિ માટે નૈતિક ટેકો જ મેળવવા ચાહું છું. જો બંગાળે પોતાની વિવિધ સમસ્યાઓનો ઉકેલ કરવો હોય તો તેને માટે ભુદાન પ્રવૃતિ ઘણી જરૂરી છે. વિનોબાજી ભુદાન માટેના પોતાના પગપાળા પ્રવાસ દરમીયાન શહેરોથી હંમેશા દુર રહેતા આવ્યા છે. તેઓ પશ્ચિમ બંગાળમાંથી ૨૪ લાખ એકર જમીન દાનમાં મેળવવાની આશા રાખે છે.

* * *

આંધ્રમાં ચુંટણી લડી લેવા માટે કોંગ્રેસ અને સામ્યવાદીઓ તરફથી ભારે તઈયારીઓ થઈ રહી છે. ધારા સભાની ૧૯૬ બેઠકો માટે આશરે ૧૦૦૦ ઉમેદવારોએ પોતાની ઉમેદવારી નોંધાવી છે. આમાંથી અર્ધો ઉપરાંત ઉમેદવારો સ્વતંત્ર રીતે ઉભા રહ્યા છે અને તેમાં કોંગ્રેસમાંથી છુટા થયેલા માણસોનો પણ સમાવેશ થાય છે. કોંગ્રેસે ૧૩૦ બેઠકો માટે, પ્રજા પાર્ટીએ ૨૦ બેઠકો માટે કૃષકલોક પક્ષે ૪૦ બેઠકો માટે ઉમેદવારો ઉભા રાખ્યા છે. આ ત્રણેય પક્ષોએ સામ્યવાદીઓ સામે સંયુક્ત મોરચો રચ્યો છે. સંયુક્ત મોરચા સામે મુખ્ય હરીફ સામ્યવાદીઓ છે અને તેમણે ૧૭૫ બેઠકો માટે ઉમેદવારો ઉભા રાખ્યા છે. ચુંટણીમાં અન્ય પક્ષો સાથે જણાવેલી બેઠકો માટે હરીફાઈ કરી રહ્યા છે. પ્રજા સમાજવાદીઓ ૬૫, જનસંઘ ૮, દલિત વર્ગ મહામંડળ ૨૫ અને સામ્યવાદી પક્ષમાંથી છુટા થઈ ગયેલાઓના બનેલા સામ્યવાદી ઐક્ય કેન્દ્ર ૬.

સામ્યવાદીઓએ કોઈપણ પક્ષ સાથે ચુંટણી માટે જોડાણ કર્યું નથી. પ્રજા સમાજવાદીઓએ દલિત મહામંડળ સાથે સમજુતિ કરી છે.

કોંગ્રેસે પ્રજાપક્ષ અને કૃષક પક્ષ સાથે જોડાણ સાધ્યું તેનો ઘણા કોંગ્રેસીઓએ વિરોધ કર્યો છે અને વિરોધરૂપે આંધ્ર પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિના મંત્રી, જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટીઓના સંખ્યાબંધ હોદ્દેદારો અને જુની ધારાસભાના કેટલાક કોંગ્રેસી સભ્યો સહિત ઘણા વગદાર કોંગ્રેસીઓએ કોંગ્રેસમાંથી રાજીનામાં આપ્યાં છે. આમાંથી કેટલાક ખુલ્લી રીતે કોંગ્રેસી ઉમેદવારો સામે સ્વતંત્ર સભ્યો તરીકે ચુંટણીમાં ઉભા રહ્યા છે. જ્યારે બીજા કેટલાક કોંગ્રેસી ઉમેદવારોને હરાવવામાં હરીફ પક્ષોને સહાય કરવાની પેરવી કરી રહ્યા છે.

કોંગ્રેસ અને સામ્યવાદીઓ બંને ચુંટણી જીતવા માટે આંધ્રમાં ભારે જમાવટ કરી રહ્યા છે. સામ્યવાદીઓએ ત્યાં જીપગાડીઓ, મોટરો અને અન્ય વાહનો ઉતાર્યા છે અને તેઓ છુટા હાથે પૈસા ખર્ચી રહ્યા છે. તેઓ આટલા બધા પૈસા કયાંથી લાવ્યા તેની કોઈને ખબર નથી. અત્યાર સુધી આંધ્રમાં સામ્યવાદીઓનું જોર સારૂં

હતું. કોંગ્રેસ હાઈ કમાન્ડે આંધ્રમાં ચુંટણીના સંચાલનનું કાર્ય મુંબઈ કોંગ્રેસના પ્રમુખ શ્રી એસ. કે. પાટિલ ને સોંપ્યું છે. શ્રી પાટિલ સારા વક્તા અને વ્યવસ્થાપક હોવા ઉપરાંત કાવા દાવા પણ સારી રીતે કરી જાણે છે. શ્રી નેહરૂ અને બીજા મોટા કોંગ્રેસી નેતાઓ પણ આંધ્રનો ચુંટણી પ્રવાસ કરશે. અત્યારે તો બંને પક્ષો પોતાને વિજય મળશે એવો દાવો કરી રહ્યા છે.

* * *

ગંગુવાલ પાવર હાઉસના ઉદ્‌ઘાટન સાથે ભાખરા–નાંગલ નહેર યોજનાના અમલનો પહેલો તબક્કો પુરો થાય છે. આ પાવર હાઉસમાંથી આસ પાસના પંજાબ, પેપ્સુ, હિમાચલ અને દિલ્હીના ૭૦ શહેરોને ૪૮૦૦૦ કીલો વોટ વિજળી મળશે. ચાલુ વર્ષના અંત પહેલાં કોટલા પાવર હાઉસ પણ તઈયાર થઈ જશે અને તે પણ એટલી જ વિજળી ઉત્પન્ન કરશે. ભાખરા અને કોટલા પાવર હાઉસ સંપુર્ણ થઈ જતાં સાત લાખ યુનિટ જેટલી વિજળી ઉત્પન્ન થશે. સસ્તાદરે વિજળી મળતાં આ વિસ્તારમાં ઘણા નવા ઉદ્યોગોની સ્થાપના થશે, એથી લોકોની આબાદી વધશે.

* * *

શ્રી ગોવીંદ વલ્લભ પંત કેન્દ્રમાં પ્રધાન તરીકે જોડાઈ ગયા છે. તેઓ ગૃહ ખાતું સંભાળશે. હાલના ગૃહ પ્રધાન ડૉ. કાત્જુ સંરક્ષણ ખાતું સંભાળી લઈને શ્રી નેહરૂ પરનો બોજો હળવો કરશે. હાલના સંરક્ષણ ખાતા આ માટેના શ્રી નેહરૂના મદદનીશ પ્રધાન શ્રી મહાવીર ત્યાગી ગ્રામ વિકાસ યોજનાઓ માટેના પ્રધાન થશે. શ્રી નંદા પાસેથી કેટલાક ખાતાઓ લઈ લેવામાં આવશે અને એવી રીતે તેમના પરનો બોજો હળવો કરાશે જેથી તેઓ આ યોજના કાર્યપર વધુ લક્ષ આપી શકે. શ્રી નંદાને શ્રી વી. ટી. કૃષ્ણામાચારીની જગ્યાએ આયોજન પંચના ઉપ-પ્રમુખ બનાવવામાં આવે એવો સંભવ છે. શ્રી નેહરૂએ શ્રી જય પ્રકાશ નારાયણ અને શ્રી અશોક મહેતા ને આયોજન પંચમાં જોડાઈને દેશમાં સમાજવાદી તંત્રની રચના કરવામાં ભાગ લેવાનું જણાવ્યું હોવાનું કહેવાય છે.

ભારતની આઝાદીના એ લડવૈયા......

એ પઠાણ કોણ હતો?

'બીજ'ના 'દિપોત્સવી અંક'માંથી

સરહદની અદાલતમાં ન્યાયાધીશ સાહેબ પોતાની સત્તાના આસન પર બેઠા છે. એમની પાછળ એક પઠાણ પટાવાળો ઉભો છે. ન્યાયાધીશ સાહેબની ખુરશી પાસે એક તરફ સરકારી વકીલ ઉભા છે અને બીજી તરફ અદાલતનો એક કારકુન.

સામેની બાજુએ લોઢાના પિંજરામાં એક કદાવર પઠાણ નાળિયેરના ઝાડની જેમ સીધો ટટ્ટાર ઉભેલો જણાય છે.

પિંજરાની ચારે કોર થોડા સિપાઈઓ ગોળી ભરેલી બંદુકોથી સજ્જ થઈ ગોઠવાયેલા છે.

ટીન...ટીન...ટીન... ઘંટડી વાગે છે.

સારબાદ એક પછી એક સરકારી સાક્ષીઓ આવી; ન્યાયાધીશ સાહેબને સલામ ભરી પિંજરામાં ઉભેલા પઠાણની વિરૂદ્ધમાં સાક્ષી આપે છે.

એ બધા લોકોની આવી અસત્યથી ભરેલી જુઠી સાક્ષી સાંભળીને તેનું મોં લાલચોળ થઈ જાય છે. જે વાતો એને સ્વપ્ને ય મનમાં ઉઠી ન હોય અને જે કામ એણે કદી કર્યું પણ ન હોય એ બધું પોતાને વિષે સાંભળીને એનો સત્યશોધ આત્મા આગની જેમ ભડભડ પ્રજ્વળી ઉઠ્યો. અત્યાર સુધી તે પથ્થરના પુતળાની માફક મૌનમાં, આંખો બંધ કરીને ઉભો હતો. પણ હવે તો અસત્યોની મારમાં તીર–સમાન વર્ષાથી તે અશાંત બની ગયો. તેનાથી આ બધું હડહડતું જુઠાણું સહેવાતું ન હતું પછી તે ઉંચોનીચો થવા લાગ્યો.

એને આમ અસ્વસ્થ જોઈને અંગ્રેજ પોલીસ સારજંટ ગુસ્સે થઈ બોલી ઉઠ્યો: "સીધા ખડા રહો."

આ સાંભળી તે પઠાણ પાછો ટટાર ઉભો રહ્યો. પણ તેના મોમાંથી શબ્દો નીકળી પડયા: "અગર વહ મલંગને (પ્રભુને પ્યારા) હમકો નહિ રોકા હોતા તો......"

એવામાં પેલો સારજંટ રોષમાં બોલ્યો: "તો તુમ ક્યા કરતા?"

"ક્યા કરતા?" પઠાણે સામો પ્રશ્ન કર્યો. પછી તેણે પોતાના હાથના બળથી લોઢાના પિંજરાના બે સળિયા વાંકા કરી દીધા!

આ જોઈને સારજન્ટ હેબતાઈ જ ગયો.

ન્યાયાધીશ પણ એ દશ્ય જોઈ જ રહ્યા.

ન્યાયાધીશ આગળ કામ ચલાવી શક્યા નહિ. એમના મનમાં જાત જાતના વિચારો આવવા લાગ્યા તેથી તેમણે હુકમ કર્યો: "અદાલત કા કામ આજકે લીએ બંદ રખા જાતા હૈ!"

કચેરીનું કામ તે દિવસે બંધ રહ્યું.

પિંજરામાં ઉભેલો એ સત્યપ્રિય પઠાણ કોણ હતો?

તે હતા સરહદના ગાંધી ખાન-સાહેબ અબ્દુલ ગફારખાન!

અને તે 'મલંગ' કોણ હતો–જેણે એમને એમની સિંહ જેવી શારીરિક તાકાતને અંકુશમાં રાખવાનું શીખવ્યું હતું?

એ હતા આપણા પરમ પૂજ્ય ગાંધીજી, આપણા યુગના અહિંસાના અવતાર!—

[આઝાદી પછી તે વીરને પાકીસ્તાને આજ સુધી જેલમાં રાખ્યા હતા અને તેમનો થોડા વખત પર છુટકારો થયો છે.—અ. ઇ. ઓ.]

વિવેક

ઘણાં વર્ષો પહેલાં ગ્રીસ દેશમાં સોક્રેટીસ નામે એક મહાન ફિલસૂફ થઈ ગયા. તેઓ બહુ દેખાવડા ન હતા. પહેલીજ વાર કોઈ એમનું કદરૂપું મોં જુએ તો એમને સાચી રીતે ઓળખી નહીં શકે.

એક વાર સોક્રેટીસ કેટલાક મિત્રો સાથે વાતચીત કરતા હતા. એવામાં એક જ્યોતિષી ત્યાં આવી ચડયો. માણસનો ચહેરો વગેરે જોઈને એના ગુણ પારખવાની વિદ્યા તે જાણતો હતો. મિત્રોએ કહ્યું: "ઠીક ત્યારે, તમે અમારા આ મિત્ર સોક્રેટીસ વિષે શું કહો છો?"

પેલા માણસે સોક્રેટીસ ભણી જોયું. સોક્રેટીસનું બેડોળ મોં, જાડા હોઠ, મોટી આંખો, બેઠેલું ને પહોળું નાક જોઈને તે બોલ્યો: "વિષયમાં એ બહુ આસક્તિવાળો છે. વળી એની દાઢી એમ સુચવે છે કે એ બહુ જક્કી છે."

મિત્રો અને સોક્રેટીસ એ સાંભળીને ખડખડ હસી પડયા.

પેલો માણસ તો આગળ બોલવા લાગ્યો: "એનું બેઠેલ અને પહોળું નાક એમ બતાવે છે કે એ બહુ ક્રોધી છે."

મિત્રો તો આ સાંભળીને બોલી ઉઠયા: "હવે મહેરબાની કરીને અહીંથી જાઓ. તમારી વિદ્યાનું ખોટું પ્રદર્શન ન કરો!"

પેલો માણસ ઉઠતાં ઉઠતાં બોલ્યો: "તમે બધા માનો કે ન માનો, પણ એટલું તો સાચું છે કે, એ સાવ બુદ્ધિ વગરનો છે."

પેલો માણસ એટલું કહીને જતો રહ્યો. પછી મિત્રો સોક્રેટીસને કહેવા લાગ્યા: "એ ભાઈ સાહેબ ઠીક ગપે ગપ સુંવાળસો ચલાવતા હતા!"

સોક્રેટીસ જરા ગંભીર થઈને બોલ્યાઃ "મિત્રો, એ માણસે જે અવગુણો વર્ણવ્યા એ મારામાં પડેલા જ છે. માત્ર વિવેકે એના ઉપર સવારી કરી છે એટલુંજ એ બાપડો જોઈ શક્યો નહીં."

'લોકજીવન'માંથી.

બે અઠવાડીક પંચાંગ

વાર	ખ્રીસ્તી ૧૯૫૫ જાન્યુઆરી–ફેબ્રુઆરી	હીંદુ ૨૦૧૧ પોષ	મુસલમાન ૧૩૭૪ હીજરી જ. વ. આ.	પારસી ૧૩૨૪ ગાહેર	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	ધાર્મીક તહેવારો–ઉત્સવો
શુક	૨૮	સુદ ૫	૩	૨૯	૫–૧૮	૬–૫૮	વસંત પંચમી
શની	૨૯	,, ૬	૪	૩૦	૫–૧૮	૬–૫૮	
રવી	૩૦	,, ૭	૫	૧	૫–૧૯	૬–૫૭	
સોમ	૩૧	,, ૮	૬	૨	૫–૧૯	૬–૫૭	
મંગળ	૧	,, ૯	૭	૩	૫–૧૯	૬–૫૭	
બુધ	૨	,, ૧૦	૮	૪	૫–૨૦	૬–૫૬	
ગુરૂ	૩	,, ૧૧	૯	૫	૫–૨૦	૬–૫૬	જયા એકાદશી
શુક	૪	,, ૧૨	૧૦	૬	૫–૨૦	૬–૫૬	
શની	૫	,, ૧૩	૧૧	૭	૫–૨૧	૬–૫૫	
રવી	૬	,, ૩૦	૧૨	૮	૫–૨૧	૬–૫૫	
સોમ	૭	વદ ૧	૧૩	૯	૫–૨૧	૬–૫૫	
મંગળ	૮	,, ૨	૧૪	૧૦	૫–૨૨	૬–૫૪	
બુધ	૯	,, ૩	૧૫	૧૧	૫–૨૨	૬ ૫૪	
ગુરૂ	૧૦	,, ૪	૧૬	૧૨	૫–૨૨	૬–૫૪	

જ્ઞાન મેળવવા લાયક પુસ્તકો

ગીતા ધ્વની ,, ,,	૧	૩
કેળવણી વિકાસ (કી. મશરૂવાળા)	૩	૦
સ્ત્રી પુ. મર્યાદા ,, ,,	૪	૬
સમૂળી ક્રાંતી ,, ,,	૪	૦
કેળવણી વડે ક્રાંતી	७	૬
પૂર્વ આફ્રીકાની સફર (કાકા કાલેલકર)	७	૬
મારી જીવન કથા (નેહરૂ)	૧૫	૦
કેળવણી અને સંસ્કૃતીનું ભાવી (રાધા કૃષ્ણન)	૧	૦
સરદાર વલ્લભભાઈ ભાગ ૧	૧૩	૦
સરદારનાં ભાષણો	૧૨	૦
એક ધર્મ યુદ્ધ (અમદાવાદનો મજુરોની લડતનો ઇતિહાસ)	૧	૩
આરોગ્ય વિદ્યાપીઠ (શીક્ષકો માટે)	૧	૦
આફ્રિકાના તેર દિવસ	૧	૦
ધર્મ ગંથન	૫	૦
જીવન શોધન	૮	૦

Obtainable from:

'Indian Opinion'

P. Bag, Phoenix,

Natal.

નવલ કથાઓ

સારા સારા લેખકોનું સુંદર સાહીત્ય

કપાલ કુંડલા (બંકીમ ચંદ્ર)	૬	૬
નવલીકાઓ (મેઘાણી)	૬	૬
મળેલાંજીવ (પ્ર. પટેલ)	૭	૦
સોરઠી ગાથા ૪	૬	૬
દેવદાસ (શરદબાબુ)	૫	૦
ઘરે બાહીરે ,,	૬	૦
એક બીંદુ	૭	૦
ગજુ અરધુ બે	૪	૦
ઉભી વાટ	૮	૬
ઉન્નયન	૭	૦
કલાની સહચરી	૫	૦
દોન ક્વીક	૬	૦
ખડખા બાપુ	૭	૬
કઉંચ વધ	૧૦	૬
અણુખુટ ધારા	૭	૬
શહીદોનો સંદેશ (આયરલેન્ડના શહીદ)	૪	૦
કરૂણા દેવી (સાને ગુરૂજી)	૨	૩
શામના રમોપા સાને ગુરૂજી	૧૦	૦

મળવાનું ઠેકાણું આ ઓફીસ:

'Indian Opinion' P. Bag.,

Phoenix, Natal.

ગાંધી સાહિત્ય

પાયાની કેળવણી (ગાંધીજી)	૩	૦
અમારા બા (કસ્તુરબા ગાંધી)	૩	૦
ગાંધીજીનો સરકાર સાથે પત્રવ્યવહાર	3	૦
બાપુની સેવામાં	૬	૦
અસહકારનો વિચાર	૧	૦
ગાંધીજી (એક અધ્યયન)	૧૦	૦
કસ્તુરબા સ્મારક અંક—('ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન')	૧	૬
ગાંધી સ્મારક અંક	૨	૦
બાપુના—બાને પત્રો (કસ્તુરબા પર લખાયલા પત્રો)	૨	૬
ટાઇફોઈડ	૧	૬
નળ આખ્યાન	૭	૬
મારી જીવન કથા (ભારતના રાષ્ટ્રપતી રાજેન્દ્રપ્રસાદ)	૧૫	૦
હીંદનો કોમી કોયડો (કોમવાદ વિરો લખેલું)	૬	૦
આરોગ્યની ચાવી	૧	૬

Obtainable from

"Indian Opinion"

P. Bag,

Phoenix, Natal.

ગાંધી સાહીત્ય

દ. આ. નો ઈતીહાસ		૭	૬
મહાદેવ દેશાઇનું જીવન ચરીત્ર		૨	૩
મહાદેવ દેશાઈની ડાયરી	ભા. ૧	૧૦	૦
,, ,, ,,	ભા. ૨	૧૨	૦
,, ,, ,,	ભા. ૩	૧૧	૬
,, ,, ,,	ભા. ૪	૮	૦
,, ,, ,,	ભા. ૫	૧૧	૦
બાપુની કારાવાસની કહાણી		૧૫	૦
હસ્ત લીખીત હીંદ સ્વરાજ્ય		૫	૦
આત્મ કથા (ગાંધીજી)		૭	૬
ગાંધીજીની સંક્ષીપ્ત આત્મ કથા		૨	૬
બાપુની ઝાંખી (કાકા કાલેલકર)		૩	૦
રામ નામ (ગાંધીજી)		૨	૦
બાપુ મારી મા (મનુ ગાંધી)		૨	૬
બાપુના પત્રો: (આશ્રમની બેનો ઉપર)		૨	૬
બાપુની પ્રસાદી		૫	૦
ગાંધીજી અને સામ્યવાદ (કી. મશરૂવાળા)		૩	૦
નીતી નાશને માર્ગે (ગાંધીજી)		૨	૦
અનાસક્તી યોગ (ગાંધીજીએ ગીતાજીનો કરેલો અનુવાદ)		૧	૬
ધર્માત્મા ગોખલે (ગાંધીજી)		૧	૬
આશ્રમ ભજનાવલી		૧	૦

Obtainable from:

'Indian Opinion'

P. Bag, Phoenix,

Natal.

સોપારી સાથે ખાવાના પાન

પાનનો ઓર્ડર મોકલતી વખતે ઉગાડનાર
ને પરબારૂં લખતાં નહિ ચુકશો.
કોઈ પણ જાતના અને કોઇ પણ જથામાં
હોલસેલ ભાવે.
આખું વર્ષ પુરા પાડીશું.
અજમાવી ખાત્રી કરી જુઓ.
નીચેના શીરનામે લખવાનું નહિ ચુકશો:

COTTON LANDS BETEL LEAVES GROWERS CO.,
P. O. Box 7,
VERULAM, NATAL.

એટલું તમે જાણો છો કે કેનેડાની વિશ્વ વિખ્યાત કંપની
સન લાઇફ ઓફ કનેડા
ઉપરોક્ત કંપનીના હમો સત્તાવાર એજન્ટ છીએ.
ઉપરાંત
દક્ષિણ આફ્રીકાની વરિષ્ઠ અદાલતની કેપ ઓફ ગુડ હોપ પ્રોવીન્સીયલ ડીવીઝનના સરકાર તરફથી નીમાયેલા, અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષાન્તરકાર છીએ તેમજ અત્રેની ઇમીગ્રેશન અંગેનું કોઈ પણ જાતનું કામકાજ વિના વીલંબ ત્વરીત ગતીએ થઈ શકે છે.

1. Wherever there is a particular Life Assurance Problem a Sun Life of Canada Plan can solve it.
2. Prompt settlement of claims is a maxim of the Company's Management.
3. During 1951 the Company paid over £31,000 000 to annuitants, policy holders and their families.

The Sun Life of Canada is a Leader in World Wide Assurance.

Consult us first.

C. C. PALSANIA
GENERAL AGENT
Business, Estate, Financial, Insurance and Immigration Consultant.
Sworn Translator.

100 Sir Lowry Road, — CAPETOWN
P.O. Box 4624. Phone 32390

જોઇએ છે
હાડકાં

તમારાં સ્ટેશન કે સાઇડીંગે
પહોંચતાં કરવા માટે
અમે ટનના
પા. ૭ આપીશું

ખાલી બેગો રેલ કીરાયું ભરી પાછી મોકલી આપીશું
વધુ વિગતો માટે લખો:

THE
BULLBRAND FERTILIZERS LTD.
SARNIA NATAL.

K.M. Lodhia & Co.

Manufacturing Jewellers and General Dealers

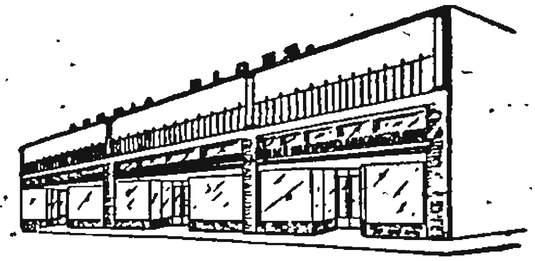

22 ct Jewellery made to order in latest designs

બાવિસ કેરેટ

સોનાના દાગીના ખાસ અમારી જાતી દેખરેખ નીચે અમને અપાયલું કામ સંતોષ પામે એવી રીતે કરીયે છીએ.

નેકલેસ, જુદી જુદી ડીઝાઇનની બંગડી અછોડા, સાડીની પીન, વીંટી બકકલ એરીંગ વીગેરે બનાવીએ છીએ.

106 Prince Edward Street, Durban.

દીવાળી બાદ મળેલા નવીન પુસ્તકો

ભાવમાં ખાસ ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. વ્હેલો તે પ્હેલો.

	શી.	પે.
(૧) ચરિત્ર રત્નો ભાગ. ૧–૨	૨૨	૬
(૨) રસીલાનું રસોડું	૧૩	૬
(૩) ભગવદ્ગીતા	૪	૯
(૪) નવગ્રહ વિધાન (ગ્રહોની શાન્તી માટે)	૪	૯
(૫) સોળ સોમવારની કથા	૨	૬
(૬) શીવ પાર્વતીની પ્લાસ્ટર કાસ્ટ મુર્તી (વ્રતને માટે)	૧૫	૬
(૭) સત્યનારયણની કથા	૨	૬
(૮) ચંડી પાઠ	૫	૬
(૯) દેવ દેવીઓનો આરતી ચાર્ટ (હિંદીમાં)	૩	૯
(૧૦) નકશાઓ, હીંદુસ્તાન અને પાકીસ્તાન છુટા નકશાઓ	૫	૦
(૧૧) નાની નાની નવલીકાઓ પાંચનો સેટ.	૧૦	૬

ચમકતી ચંદા, મન્દુલાલા, મારી પાડોશણ, ચતુરભાભીના પરાક્રમો, સાહસ કથા, બુદ્ધી સાગર, ગગો પરણાવ્યો વિગેરે.

Obtainable from:

BHARAT MUSIC SALOON AND BOOKSELLERS
(Corner Grey & Lorne Streets)
286 Grey Street,
Phone: 26070.
DURBAN.